Asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle 28.4. 2017 äitiyslakia koskevasta kansalaisaloitteesta KAA 3/2016 vp

Tapio Puolimatka
Kasvatuksen teorian ja tradition professori, Jyväskylän yliopisto

Kansalaisaloite äitiyslain muuttamiseksi poistaa kokonaan äitiyden käsitteen sidonnaisuuden biologis-geneettiseen suhteeseen.[1] Kansalaisaloitteen mukaan ”Lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen.” Sen lisäksi ”naisen, joka yhteisymmärryksessä lapsen synnyttäneen kanssa antoi suostumuksensa hedelmöityshoitoon, voidaan vahvistaa olevan lapsen synnyttäneen ohella lapsen äiti.” Ehdotuksen mukaan ”synnyttäjä on äiti silloinkin, kun hän ei ole geneettisesti lapsen äiti, vaan hän on saanut alkunsa luovutetusta munasolusta tai luovutetusta alkiosta.” Näin lapsen identiteetin kannalta keskeinen äidin ja lapsen välinen biogeneettinen suhde katoaa kokonaan laissa käytetystä äitiyden käsitteestä, vaikka lapsen synnyttänyt äiti käytännössä useimmiten onkin lapsen biogeneettinen äiti.

Kansalaisaloitteen mukaan äitiys on siis luonteeltaan ennemminkin sosiaalinen rakennelma ja poliittis-oikeudellinen sopimus kuin objektiivisesti todennettavissa oleva biogeneettinen suhde. Äitiys ei enää olisikaan äidin ja lapsen välinen luonnollinen biogeneettinen suhde, joka edeltäisi kaikkea juridista määrittelyä, vaan äitiys olisi juridinen konstruktio, joka määrittyy valtion lainsäädännön ehdoilla.

Äitiyslakiehdotuksessa pyritään toisen äidin asema pääosin määrittelemään analogisesti vastaamaan isän asemaa eri sukupuolta olevan parin suhteessa. Tämä pyrkimys tuottaa joitakin epätoivottavia seuraamuksia lapsen kannalta, koska suhde biologiseen isään on lapsen identiteetin kannalta merkitykseltään olennaisesti erilainen kuin suhde äidin naispuoliseen puolisoon tai kumppaniin, johon lapsella ei ole geneettistä suhdetta.

(1) Se, että äitiydessä on biologisen perustansa lisäksi psykologisia, sosiaalisia ja moraalisia ulottuvuuksia, ei poista biologisen äitiyden perustavaa merkitystä lapsen identiteetin näkökulmasta. Sosiaalisen ja juridisesti konstruoidun äitiyden rinnastaminen luonnolliseen ja biologiseen äitiyteen heikentää lapsen perustavaa identiteetti- ja suhdeoikeutta tuntea biologinen isänsä ja äitinsä ja kasvaa heidän hoidossaan.[2]

(2) Uuden äitiyslain pohjalta lapsen synnyttänyttä äitiä ja sosiaalis-juridista äitiä kohdeltaisiin samanarvoisina avioerossa.[3] Tämän seurauksena lapsi, joka on hedelmöityshoidoissa jo suunnitelmallisesti erotettu biologisesta isästään, voidaan avioeron yhteydessä juridisella päätöksellä etäännyttää myös biologisesta äidistään. Näin hänelle tulee entistä vaikeammaksi luoda identiteettiään suhteessa biologiseen alkuperäänsä.[4]

(2.1.) Sosiaalisen äidin asettaminen avioerotilanteissa samanarvoiseksi biologisen äidin kanssa on omiaan lisäämään avioerokiistoja lapsen huoltajuudesta. Lapsen huoltajuudesta käytävillä avioerokiistoilla on kielteinen vaikutus lapsen hyvinvointiin. Näitä kiistoja voitaisiin välttää, jos biologiselle äitiydelle annettaisiin lainsäädännössä selvästi etusija

sosiaaliseen äitiyteen nähden.

(2.2.) Jos biologista äitiä ja sosiaalis-juridista äitiä kohdellaan samanarvoisina erotilanteessa, yhä useampi lapsi joutuu eroon biologisesta äidistään. Vaikka yhteishuoltajuutta suositaan erotilanteissa, joudutaan myös usein määrittämään toinen vanhemmista lapsen ensisijaiseksi huoltajaksi johtuen esimerkiksi siitä, että eronneet puolisot muuttavat niin kauas toisistaan, ettei lapsi voi ilman suuria käytännön vaikeuksia asua tasapuolisesti molempien vanhempien luona. Lapsen tuomitseminen tällaisissa tapauksissa sosiaalis-juridisen äidin ensisijaiseen huoltajuuteen on uuden lain perusteella yhtä todennäköinen kuin lapsen tuomitseminen biologisen äidin ensisijaiseen huoltajuuteen. Jos lapsi avioeron seurauksena joutuu eroon biologisesta äidistään, hänelle tulee entistä vaikeammaksi luoda identiteettiään suhteessa omaan biologiseen alkuperäänsä.

(2.3.) Tämä identiteettiongelma koskettaa monia lapsia, koska naispareilla on kaikista parisuhdemuodoista kaikkein korkein eroprosentti, mikä lisää todennäköisyyttä, että erotilanteissa lapsi joutuu tämän äitiyden uudelleen määrittelyn tuloksena käytännössä eroon biologisesta äidistään.[5] Kansallisesti edustavan ruotsalaisen ja kanadalaisen tietokannan perusteella voidaan päätellä, että naispareista on ensimmäisen kuuden vuoden jälkeen eronnut jo yksi kolmannes.[6] Näin siis kolmannes naisparien kotitalouksissa elävistä lapsista todennäköisesti kokee vanhempiensa eron alle kuusivuotiaina.

(2.4.) Ongelmaa kärjistää edelleen se, että tutkimusten mukaan naisparien eroprosentti merkittävästi kasvaa, jos heillä on lapsia, kun taas heteroparien eroprosentti pienenee yhteisten lasten vaikutuksesta.[7] Tämä herättää kysymyksen: Onko biologialla kuitenkin vaikutusta vanhempien ja lasten suhteeseen

(2.5.) Jos heteroparien eroprosentti pienenee silloin, kun heillä on yhteinen biologinen lapsi ja kasvaa silloin, kun parisuhde koostuu kahdesta naisesta, joista vain toisella on biologinen suhde lapseen, niin voimme epäillä, että kahden äidin asetelma on omiaan luomaan jännitteitä parisuhteeseen. Äidin ja isän sukupuoliero ja siitä johtuva roolijako eivät luo vanhempien välille kilpailuasennetta samalla tavalla kuin kahden äidin asetelma.[8]

(2.6.) Kansalaisaloitteen mukaan lapsi hyötyy siitä, että hänellä on syntymästään saakka kaksi elatusvelvollista äitiä. Asian kääntöpuolena on se, että lapsella on vanhempiensa eron seurauksena velvollisuus käydä tapaamassa toista äitiään, jolla on ehkä jännitteinen suhde hänen biologiseen äitiinsä. Näin lapsi voi joutua yli vuosikymmenen ajan tapaamaan ihmistä, johon hänellä ei ole geneettistä suhdetta ja jonka kanssa hän on asunut vain muutaman vuoden ajan varhaislapsuudessaan. Lapsi joutuisi näin vuosien ajan kantamaan äitinsä hajonneen parisuhteen jännitteitä ilman että suhteen ylläpitämisellä on hänen identiteettinsä kannalta olennaista merkitystä.

(3) Joutuessaan eroon biologisesta alkuperästään lapsi joutuu kamppailemaan vaikeiden identiteettikysymysten kanssa.

(3.1.) Monet ulkopuolisen luovuttajan avulla lisääntymisteknologian avulla tuotetut lapset eli geneettiset orvot kokevat omien ihmisoikeuksiensa loukkaukseksi, että heidät on suunnitelmallisesti tuotettu elämään irrallaan biologisesta isästään.[9] Heissä herättää moraalista hämmennystä, että heihin kohdistettu ihmisoikeusloukkaus on normalisoitu lainsäädännössä.[10]

(3.2.) Geneettisiin orpoihin kohdistuva tutkimus osoittaa, että heistä merkittävä osa kokee vakavia ja mahdollisesti jopa koko elämän jatkuvia identiteettikamppailuja.[11]

(3.3.) Geneettisten orpojen kokeman identiteettiongelman voidaan olettaa kärjistyvän, jos heidät avioeron tuloksena etäännytetään biologisen isän lisäksi myös biologisesta äidistään, niin kuin voi tapahtua avioerossa uuden äitiyslain luoman uuden äitiyskäsityksen pohjalta.

(3.4.) On myös huomattava, että biologisesta isästään ja äidistään etäännytetyn lapsen asianmukainen terveydenhoito vaikeutuu, sikäli kuin ei ole käytettävissä tietoa lapsen biologisten sukujen terveyshistoriasta.

(3.5.) Suomen laki nykyisellään määrää, että lapsilla on oikeus tietää luovuttaja-isänsä henkilöllisyys 18 vuoden iässä. Tämä ikäraja on liian korkea. Lapsella pitäisi olla mahdollisuus saada tietää isänsä identiteetti jo viimeistään 12 vuoden iässä, sen sijaan että lapsi edelleen etäännytetään biologisesta isästään tekemällä äitiydestä juridinen konstruktio.[12]

(4) Koska lapsen tuottaminen ulkopuolisen luovuttajan sukusolun avulla tekee hänet geneettiseksi orvoksi, se sisältää jo sinänsä loukkauksen lapsen perustavia ihmisoikeuksia vastaan. Uuden teknologian olemassaolo ei oikeuta äitiyden käsitteen uudelleen määrittelyä tavalla, joka normalisoi tätä lasten ihmisoikeuksien loukkausta.

(5) Uusi äitiyslaki rinnastaa äitiyden tunnustamisen ja isyyden tunnustamisen (ks. äitiyslakiehdotus 3.2.1). Tunnustamiseen perustuva sosiaalinen äitiys ymmärretään analogiseksi sille asemalle, mikä biologisella isällä on perinteisessä ydinperheessä.[13] Tämä vie geneettiseltä orvolta sosiaalista ja moraalista tilaa tuntea biologisen isän ikävää. Kuitenkin tutkimusten mukaan monet biologisesta isästään syystä tai toisesta erotetut lapset ikävöivät isäänsä.[14]

(5.1.) Toinen äiti ei lievitä lapsen isänkaipuuta ja voi jopa pahentaa sitä sikäli kuin toisen äidin läsnäolo antaa lapselle vähemmän sosiaalista ja moraalista tilaa puhua isän kaipuustaan.[15]

(5.2.) Uuden äitiyslain luomassa tilanteessa geneettinen orpo voi kokea syyllisyyttä siitä, että hän kaipaa puuttuvaa isää.[16]

(5.3.) Jos lapsella ei ole enää sosiaalista ja moraalista tilaa ilmaista biologisen isän tai äidin ikäväänsä, tämän ikävän voi olettaa pahenevan ja muodostuvan kielteisiltä vaikutuksiltaan pahemmaksi. Torjutuilla tunteilla on taipumus laajeta ja niiden tuottamilla ongelmilla on

taipumus pahentua, koska ongelmien alkusyytä ei pystytä käsittelemään torjunnan takia.[17]

(5.4.) Uudessa juridisessa tilanteessa lapsen on vaikeampi saada asiantuntija-apua kokemaansa biologisen isän tai äidin ikävään ja sen aiheuttamiin ongelmiin, koska hänen tilanteensa on määritelty normaaliksi. Asiantuntija-avun saamisen vaikeutuessa lasten ongelmat todennäköisesti pahenevat ja niiden lapselle aiheuttama kärsimys lisääntyy.[18]

(6) Laki on opettaja. Uuden äitiyslain sisältämällä juridisesti konstruoidulla äitiyden käsitteellä on lain opetusvaikutuksen takia vaikutusta kaikkiin äiteihin ja isiin. Uusi juridisesti konstruoitu äitiys lähettää viestin, ettei lapsi välttämättä tarvitse suhdetta biologisiin vanhempiinsa.[19]

(6.1.) Kun toinen äiti asetetaan isän tilalle, yhteiskunnalle lähetetään viesti, että lapsi ei tarvitse isää. Tulevat isät saavat viestin, ettei heitä erityisesti tarvita, vaan että toinen äiti voi korvata heidät. Tämä yhteiskunnan lähettämä viesti voi entisestään haurastuttaa äiti-isä-lapsi kolmoissidosta, joka on lapsen hyvinvoinnin ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin perustana.[20]

(6.2.) Kun biologinen isä tai äiti lain opetusvaikutuksen takia päättelee, ettei hänellä ole elintärkeää merkitystä lapsensa kannalta, vaan että hän on korvattavissa, hänellä voi olla perhe-elämän paineissa suurempi taipumus erota. Laajat pitkäaikaistutkimukset osoittavat, että avioerot ja yleensä parisuhteen epävakaus vaikuttavat lapseen kielteisesti.

(6.3.) Näin siis uuden äitiyslain yhteiskunnalle lähettämä viesti voi osaltaan heikentää biologisten vanhempien sitoutumista lastensa hoitamiseen, koska laki viestii heille, että he ovat korvattavissa.

(6.4.) Uusi juridisesti konstruoitu äitiyskäsitys eroaa luonnollisesta äitiydestä myös sikäli, että juridisesti konstruoidun äitiyden voi peruuttaa vielä 30 päivää lapsen syntymän jälkeen. Uuden äitiyskäsityksen yhteiskunnallisena viestinä on, että äitiys on jotakin niin valinnanvaraista, ehdollista ja haurasta, että äiti voi halutessaan siitä luopua.

(6.5.) Uusi juridisesti konstruoitu äitiys voi omalta osaltaan lisätä geneettisten orpojen tuottamista, koska sen mukaan vanhemmuus ei perustu biologiseen suhteeseen. Niinpä tulevat äidit saavat väärän käsityksen, ettei lapsi välttämättä tarvitse biologisen isän kasvatuspanosta.[21]

(6.6.) Isän paikan ottava toinen äiti viestii lapselle, että isä on suunnitelmallisesti poistettu hänen elämästään, ja että tämä on lapsen kannalta normaalitila.

(7) Luonnolliseen ja biologiseen suhteeseen perustuvan äitiyden määritelmän korvaaminen juridisella ja sosiaalisella äitiyden määritelmällä kasvattaa valtion valtaa ja ulottaa sen äidin ja lapsen suhteeseen.[22]

(7.1.) Tällainen valtion vallan kasvu mahdollistaa vallan väärinkäytön tavalla, joka heikentää

sekä lapsen oikeutta tuntea biologiset vanhempansa että vanhempien oikeutta kasvattaa lapsiaan, koska se siirtää lasta koskevia päätöksiä koskevaa valtaa luonnollisilta vanhemmilta valtiolle.

(7.2.) Valtion vallan kasvu luonnollisiin suhteisiin perustuvien oikeuksien kustannuksilla vaarantaa perustavien ihmisoikeuksien toteutumisen.[23]

Kirjallisuus

Agacinski, Sylviane (2001) *Parity of the Sexes*. Käänt. Lisa Walsh. New York: Columbia University Press.

Agacinski, Sylviane (2013) “Deux méres = un pére?”, *Le Monde* 03.02. 2013.

Allen, D.W. (2013). High school graduation rates among children of same-sex households. Review of Economics of the Household, 11, 635–658.

Allen, D.W. (2015) More Heat Than Light: A Critical Assessment of the Same-Sex Parenting Literature, 1995-2013. Marriage and Family Review. 51, 154-182.

Allen, D.W., C. Pakaluk, and J. Price (2014). “Normal Progress Through School: Further Results" in No Differences? How Children in Same-Sex Households Fare: Studies from Social Science. Ana Samuel (ed.) (Princeton: Witherspoon Institute).

Allen, D.W. and J. Price (2016) “Stability Rates of Same-Sex Couples”, Unpublished manuscript.

Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) metaanalysis. Journal of Family Psychology, 15, 355-370.

Amato, P. R. (2005) “The Impact of Family Formation Change on the Cognitive, Social, and Emotional Well-Being of the Next Generation.” *The Future of Children* 15 (2005): 75−96.

Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. Journal of Marriage and Family, 72, 650-666.

Amato, P. R., & Anthony, C. J. (2014). Estimating the effects of parental divorce and death with fixed effects models. Journal of Marriage and Family, 76, 370-386.

Amato, P. R., & Cheadle, J. (2005). The long reach of divorce: Divorce and child well-being across three Generations. Journal of Marriage and Family, 67, 191-206.

Andersson, G., Noack, T., Seierstad, A., and Weedon-Fekjaer, H. (2006). The demographics of same-sex marriages in Norway and Sweden. Demography, 43, 79-98.

Angel, Ronald J. & Angel, Jacqueline L. (1993) *Painful Inheritance: Health and the New Generation of Fatherless Families*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.

Badgett and Herman (2011) Patterns of Relationship Recognition by Same-Sex Couples in the United States. The Williams Institute working paper.

Balsam, K.F., Beauchaine, T.P., Rothblum, E.D. & Solomon, S.E. (2008). Three-Year FollowUp of Same - Sex Couples who had Civil Unions in Vermont, Same -Sex Couples not in Civil Unions, and Heterosexual Married Couples. Developmental Psychology, 44, 102-116.

Biblarz, T. and J. Stacey (2010). How does the gender of parents matter? Journal of Marriage and Family, 72, 3–22.

Biblarz, T. and E. Savci (2010). Lesbian, gay, bisexual, and transgender families. Journal of Marriage and Family, 72, 480–497.

Biller, H. (1993) *Fathers and Families: Paternal Factors in Child Development*. Westport CT: Auburn House.

Blumstein, P. & Schwartz, P. (1983). American couples: Money, work, sex. New York: William Morrow.

Carpenter, C., & Gates, G. J. (2008). Gay and lesbian partnership: Evidence from California. Demography, 45, 573-590.

Chrisp, J. (2001) “That four letter word - sons: lesbian mothers and adolescent sons”, *Journal of Lesbian Studies* 5 (1-2), 195-209.

Delaume-Myard, Jean-Pier (2013) *Homosexuel contre le marriage pour tous*. Deboiris.

Dempsey, D. (2013). Same-sex parented families in Australia. Child Family Community Australia Paper No. 18. Melbourne, Australia: Australian Institute of Family Studies.

Diener, M. L. & Mangelsdorf, S. C. & McHale, J. L. & Frosch, C. A. (2002) “Infant’s behavioral strategies for emotion regulation with fathers and mothers. Associations with emotional expressions and attachment quality”, *Infancy 3* (2), 253−174.
Faust, Katy (2015) ”Childless Women”, teoksessa Robert Oscar Lopez & Rivka Edelman (toim.) 161−164.

Fomby, P., & Bosick, S. J. (2013). Family instability and the transition to adulthood. Journal

of Marriage and Family, 75, 1266-1287.

Gartrell, N., Rodas, C., et al. (2006). The USA National Lesbian Family Study: Interviews with Mothers of 10-Year-Olds. Feminism & Psychology, 16,175-192.

Gates, G. J. (2010). Same-sex couples in the US Census Bureau Data: who gets counted and why. Williams Institute Report, UCLA School of Law.

Girgis, Sherif & George, Robert P. & Anderson, Ryan T. (2012) *What is Marriage? Man and Woman: A Defence*. New York: Encounter Books.

Goldberg, A. (2010). Lesbian and gay parents and their children: research on the family life cycle. Washington D.C.: American Psychological Association.

Goldberg, A. E., & Kuvalanka, K. A. (2012). Marriage (in)equality: The perspectives of adolescents and emerging adults with lesbian, gay, and bisexual parents. Journal of Marriage and Family, 74, 34-52.

Grech, Narelle (2012) *Does Biology Matter?* http://t5sdaughter.blogspot.fi/

Green, R. J., Bettinger, M., & Zacks, E. (1996). Are lesbian couples fused and gay male couples disengaged? Questioning gender straightjackets. In J. Laird & R. J. Green (Eds.), Lesbians and gays in couples and families: A handbook for therapists (pp. 185-230). New York: Jossey-Bass.

Guénois, Jean-Marc (2013) "J'ai été élevé par deux femmes", Le Figaro 1.10. 2013.

Harper, Cynthia & McLanahan, Sara (2004) "Father Absence and Youth Incarceration", *Journal of Research on Adolescence* 14 (2004): 369−97.

Jennings, S., Mellish, L., Tasker, F., Lamb, M., & Golombok, S. (2014). Why adoption? Gay, lesbian, and heterosexual adoptive parents' reproductive experiences and reasons for adoption. Adoption Quarterly, 17, 205-226.

Johnson, S. E. (1991). Staying power: Long term lesbian couples. Tallahassee, FL: Naiad Press.

Kurdek, L. A. (1995). Assessing multiple determinants of relationship commitment in cohabiting gay, cohabiting lesbian, dating heterosexual, and married heterosexual couples. Family Relations, 44, 261-266.

Kurdek, L. A. (1998). Relationship Outcomes and Their Predictors: Longitudinal Evidence from Heterosexual Married, Gay Cohabiting, and Lesbian Cohabiting Couples. Journal of Marriage and Family, 60, 553- 568.

Kurdek, L. A. (2004). Are Gay and Lesbian Cohabiting Couples Really Different from Heterosexual Married Couples? Journal of Marriage and Family, 66, 880-900.

Lau, C. (2012). The stability of same-sex cohabitation, different -sex cohabitation, and marriage. Journal of Marriage and Family, 74, 973-988.

Ligtvoet, Frank (2013) "The Misnomer of Motherless Parenting", *New York Times* 07/2013

Lopez, Robert Oscar & Rivka Edelman (toim.) (2015) *Jephthah's Daughters: Innocent Casualities in the War for Family "Equality".* Los Angelels, CA.

Manning, W.D., S. L. Brown, and J. B. Stykes (2014). Same-Sex and Different-Sex Cohabiting Couple Relationship Stability. Bowling Green State University, Center for Family and Demographic Research Working Paper. 23

Marks, L. (2012). "Same-sex parenting and children's outcomes: A closer examination of the American Psychological Association's brief on lesbian and gay parenting." Social Science Research, 41, 735–751.

Marquardt, Elizabeth (2005) *Family Structure and Children's Educational Outcomes*. New York: Institute for American Values.

Marquardt, Elizabeth & Glenn, Norval D. & Clark, Karen (2010) "My daddy's name is DONOR: A New Study of Young Adults Conceived through Sperm Donation," Report from the Institute for American Values. New York: Institute of American Values.

McIntyre, Alasdair (1981) *After Virtue*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press.

McLanahan, Sara & Sandefur, Gary (1994) *Growing Up with a Single Parent: What Hurts, What Helps*. Cambridge: Harvard University Press.

Milbank, John (2012) "Gay marriage and the future of human sexuality", *ABC Religion and Ethics* 13 March 2012.

Newman, Alana (2013) Testimony of Alana S. Newman. Opposition to AB460. To the California Assembly Committee on Health, April 30, 2013. www.ccgaction.org/uploaded_files/Testimony%20of%Alana%20S.%20Newman.pdf

Newman, Alana (2014) "Eugenics," Public Discourse, November 10, 2014.

Nock, S. L. (2001). Sworn affidavit of Stephen Lowell Nock. Ontario Superior Court of Justice. Between Hedy Halpern et al. and the Attorney General of Canada et al.: Court File No. 684/00.

Parke, Ross D. (2013) “Gender Differences and Similarities in Parental Behavior”, teoksessa W. Bradford Wilcox & Kathleen Kovner Kline (toim.) *Gender and Parenthood. Biological and Social Scientific Perspectives*. New York: Columbia University Press.

Patterson, C. J. (2013). Family lives of lesbian and gay adults. In G. W. Peterson & K. R. Bush (Eds.), Handbook of Marriage and the Family (pp. 659-681). New York: Springer Science + Business Media.

Popenoe, David (2002) *Life without Father: Compelling New Evidence That Fatherhood and Marriage Are Indispensable for the Good of Children and Society*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Potter, D. (2012). Same-sex parent families and children’s academic achievement. Journal of Marriage and Family, 74, 556-571.

Puolimatka, Tapio (2016) “The Gender-Diverse and the Genderless Conceptions of Marriage and Children’s Right to Develop Their Sexual Identity.” *The New Educational Review 45 (*2016): 45, p. 28−38.

Pruett, Kyle (1987) *The Nurturing Father*. New York: Warner Books.

Pruett, Kyle (1993) “The Paternal Presence”, *Families and Society 74*, 36−54.

Pruett, Kyle (2000) *Fatherneed*. New York: Broadway.

Redding, R. E. (2008). It’s really about sex: Same-sex marriage, lesbigay parenting, and the psychology of disgust. Duke Journal of Gender Law & Policy, 15, 127−193.

Regnerus, Mark (2012a) “How different are adult children of parents who have same-sex relationships? Findings from the New Family Structure Study.” *Social Science Research* 41 (2012) 752−770.

Regnerus, Mark (2012b) “Parental same-sex relationships, family instability, and subsequent life outcomes for adult children: Answering critics of the new family structures study with additional analyses.” Social Science Research 41, (6), 1367−1377.

Rothblum, E. D. (2009). An overview of same-sex couples in relationships: A research area still at sea. In D. A. Hope (Ed.), Contemporary perspectives on lesbian, gay, and bisexual identities (pp. 113-139). New York: Springer Science + Business Media.

Rosenfeld, M. (2014) “Couple Longevity in the Era of Same-Sex Marriage in the U.S.” Demography, 76, 905-918. Ross, H., Gask, K., and Berrington, A. (2011). “Civil partnerships five years on.” Population Trends, 145, 172-202.

Schumm, W. (2005). “Empirical and theoretical perspectives from social science on gay marriage and child custody issues.” St. Thomas Law Review, 18, 425–471.

Schumm, W. R. (2010). Comparative relationship stability of lesbian mother and heterosexual mother families: a review of evidence. Marriage and Family Review, 46, 499-509.

Schumm, W. (2011). “Are two lesbian parents better than a mom and dad? Logical and methodological flaws in recent studies affirming the superiority of lesbian parenthood.” Ava Maria Law Review, 10(1), 79–119.

Short, E., Riggs, D. W., Perlesz, A., Brown, R., & Kane, G. (2007). Lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) parented families: A literature review prepared for The Australian Psychological Society. Melburne, Victoria: The Australian Psychological Society, LTD.

Somerville, Margaret (2005) “What About the Children?” in Daniel Cere & Douglas Farrow (Eds.) *Divorcing Marriage: Unveiling the Dangers in Canada’s New Social Experiment*. Montreal: McGill-Queen’s University Press.

Somerville, Margaret (2007) “Children’s human rights and unlinking child-parent biological bonds with adoption, same-sex marriage and new reproductive technologies,” *Journal of Family Studies*, Vol. 13, Issue 2, November 2007.

Strohschein, L. (2010). Generating heat or light? The challenge of social address variables. Journal of Marriage and Family, 72, 23-28. 24

Sweeney, M. M. (2011). Counting couples: Marriage, remarriage, and the significance of basic questions. Presentation at National Center for Family & Marriage Research conference.

Sweet, M. (2009). The science of unisex parenting: A review of published studies. Unpublished manuscript.

Wiik, K.A., A. Seierstad, and T. Noack. (2012). Divorce in Norwegian same-sex marriages: 1993- 2011. Statistics Norway Research Department, Discussion Paper No. 723.

Wilcox, W. Bradford & Doherty, William J. & Fisher, Helen et al (2005) *Why Marriage Matters: Twenty-Six Conclusions.*

Wolfers, J. (2006). Did unilateral divorce laws raise divorce rates? A reconciliation and new results. American Economic Review, 96, 1802-1820.

Wright, Wendy (2013) “French Homosexuals Join Demonstration Against Gay Marriage”, Catholic Family & Human Rights Institute, January 18, 2013.

Östman, Jeannette (2014) “Tasa-arvo”, teoksessa Johanna Korhonen & Jeanette Östman (toim.) *Kaikella rakkaudella. Sanoja seksuaalisuudesta ja sukupuolesta.* Helsinki: Into-kustannus.

Viitteet

1 Uuden äitiyslain säätämiseen pyrkivän kansalaisaloitteen KAA 3/2016 vp perustelujen mukaan uutta äitiyslakia tarvitaan, jotta ”tavanomaisoikeudellinen periaate, jonka mukaan lapsen synnyttäjä on lapsen äiti” saataisiin lakiin ja jotta:

> ”lapsen synnyttäneen äidin naispuolisen kumppanin voidaan vahvistaa olevan lapsen synnyttäneen äidin ohella lapsen äiti silloin, kun lapsi on hankittu yhteisesti hedelmöityshoitojen avulla”.

Tämän ehdotuksen mukaan äitiys vahvistettaisiin samalla tavoin kuin isyys eli tunnustamisen perusteella tai tuomioistuimen päätöksellä.

Kansalaisaloitteen mukaan äitiys on jotakin sellaista, jonka voi tiettyjen ehtojen täyttyessä perua.

2 Kaikissa lasta koskettavissa lainsäädäntätoimissa tärkeimpänä periaatteena tulisi olla lapsen etu. Suomi on hyväksynyt tämän periaatteen ratifioidessaan YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen vuonna 1991. Lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa lain tasoisesti velvoittavaa oikeutta.

Lapsen edun mukaiseen toimintaan velvoittava periaate sisältyy YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3. artiklaan, joka kuuluu seuraavasti: ”Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.”

Ihmisoikeusjuristi Jean-Dominique Bunel vetoaa YK:n lasten oikeuksien sopimukseen perustellessaan sitä, että lasten etu tulisi aina asettaa aikuisten oikeuksien edelle kaikissa lasta koskettavissa asioissa. Tasa-arvoa käytetään väärin, jos siihen vedoten pyritään kieltämään lapselta oikeus tuntea isänsä ja äitinsä ja kasvaa heidän hoidossaan. Tällä lapsen oikeudella on yleismaailmalliset ja vuosituhantiset perinteet. (Guénois 2013.)

Lapsen itseisarvon kunnioittaminen vaatii sitä, että häntä kohdellaan aina päämääränä sinänsä, ei koskaan välineenä. Lapsi ei synny maailmaan palvelemaan vanhempiensa tarpeita vaan hänelle annetaan vanhemmat täyttämään hänen tarpeitaan ja kasvattamaan häntä. Itseisarvoisena olentona lapsella on oikeus ymmärtää itseään ja määritellä oma identiteettinsä suhteessa biologiseen alkuperäänsä. Siksi lapsen oikeus isään ja äitiin on niin perustavanlaatuinen, ettei mikään aikuisen oikeus voi kumota sitä.

Lapsen suhteella biologiseen isäänsä ja äitiinsä on ratkaiseva merkitys. Tämän yhteyden katkeaminen on aina ongelmallista, tapahtuipa se avioeron tai suunnitellun lisääntymisteknologian avulla. YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989) soveltaa YK:n

ihmisoikeuksien julistusta lapsen maailmaan. Lapsen oikeuksien sopimuksen 7. artiklassa kirjoitetaan: ”Lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.”

Mitä lapsen oikeuksien sopimus tarkoittaa vanhemmalla? Lastensuojelun Keskusliiton, Suomen UNICEF ry:n ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhteisessä sukupuolineutraalia avioliittolakia tukevassa tiedotteessa 27.11.2014 korostettiin, ettei YK:n lapsen oikeuksien sopimus sisällä määrittelyä siitä, mitä vanhemmalla tai perheellä tarkoitetaan: ”Sekä sopimus itsessään, että YK:n lapsen oikeuksien komitean sitä koskevat tulkinnat eivät sisällä määrittelyä siitä, mitä vanhemmalla tai adoptiovanhemmalla tarkoitetaan. Lapsen oikeuksien sopimus ei näin ollen määritä vanhempia eikä yhdenlaista käsitystä hyväksyttävästä perhemuodosta.”

Järjestöjen yhteislausuma voi helposti johtaa käsitykseen, että koska lapsen oikeuksien sopimuksessa ei erikseen *määritellä* mitä vanhemmalla tarkoitetaan, emme voi *tietää* mitä sillä sopimuksessa tarkoitetaan. Tämä käsitys on kuitenkin harhaanjohtava eikä tee oikeutta lapsen oikeuksien sopimukselle. Vaikka lapsen oikeuksien sopimus ei sisällä varsinaisesti *määritelmää* siitä, mitä vanhemmalla tarkoitetaan, tekstin asiayhteyden perusteella voimme toki *tietää*, mitä sillä tarkoitetaan. Tätä tulkintaa tukevat myös YK:ssa asiasta käytyä väittelyä koskevat pöytäkirjamerkinnät, jotka osoittavat, että vanhemmilla tarkoitetaan biologista isää ja äitiä (Marquardt ym. 2010: 53). Vanhemmuuden merkitys oli YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen laatijoille niin itsestään selvä, etteivät he kokeneet tarvetta erikseen määritellä sitä.

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus tuntea biologiset vanhempansa ja kasvaa heidän muodostamassaan perheessä, mikäli mahdollista. Aina tämä ei ole mahdollista, koska lapsen vanhemmat voivat kuolla tai heistä voi tulla uhka omille lapsilleen. Mutta nämä poikkeustapaukset eivät kumoa lapsen luonnollista oikeutta elää biologisten vanhempiensa hoidossa. Tämä oikeus on yhtä perustava kuin lapsen oikeus omaan nimeen.

Jokaisella lapsella on tämän sopimuksen mukaan kolme syntymäoikeutta: oikeus nimeen, oikeus kansalaisuuteen ja oikeus elää biologisten vanhempiensa hoidossa. Jotta lapsi voisi löytää identiteettinsä ja ainutlaatuisen kutsumuksensa yksilönä, hänellä on kolme ihmisoikeutta, jotka koskevat hänen suhdettaan alkuperäänsä eli siihen, miten hän on saanut olemassaolonsa: (1) oikeus tuntea biologinen alkuperänsä, isänsä ja äitinsä; (2) oikeus olla biologisten vanhempiensa kasvatettavana ja kasvaa oman biologisen sukunsa yhteydessä; (3) oikeus omata vanhempi molemmista sukupuolista (Somerville 2007: 179). Näitä oikeuksia ei voida ottaa lapselta pois aiheuttamatta arvaamatonta vahinkoa. Nämä oikeudet on tunnustettu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa, vaikka suomalaiset lapsijärjestöt ovat nykyään usein haluttomia sitä myöntämään.

Näiden lapsen perusoikeuksien perustana on ihmisyyteen olennaisesti kuuluva tarve löytää ainutlaatuinen identiteettinsä. Koska lapset ovat persoonallisia olentoja, jotka etsivät omaa ainutlaatuista identiteettiään ja elämänsä tarkoitusta, heillä on erityinen tarve pystyä jäljittämään oma alkuperänsä ja elää suhteessa siihen. Tämän identiteettinsä löytämiseksi heillä on oikeus kasvaa isänsä ja äitinsä yhteydessä. Ihmisen identiteetti ei ole pelkästään tietynlaisen biologisen organismin identiteetti, vaan ihmisen identiteetin ytimessä

on persoonan identiteetti. Lapsen identiteetin kannalta on tärkeää voida jäljittää alkuperänsä persoonien välisiin suhteisiin, koska hän itse on persoonallinen olento. Hänelle voi olla masentavaa jäljittää alkuperänsä spermapankkiin ja sen nimettömiin luovuttajiin, jotka eivät osoita mitään henkilökohtaista kiinnostusta häntä kohtaan.

Nämä lapsen perusoikeudet muodostavat perustan hänen yksilölliselle vapaudelleen, hänen oikeudelleen itse määrätä elämästään ja toimia itseohjautuvasti. Koska vapaus on persoonan ominaisuus (ei-persoonallinen olento ei ole vapaa), persoonallisen identiteetin määrittely edellyttää mahdollisuutta jäljittää alkuperänsä persoonallisiin olentoihin ja heidän suhteisiinsa. Siksi oman persoonallisen identiteetin määrittelyn perustana on mahdollisuus tuntea oma biologinen alkuperänsä.

Lapsen biologinen alkuperä naisen ja miehen välisessä rakkaussuhteessa on perusta hänen identiteetilleen useissa eri suhteissa: (1) Hänen moraalinen identiteettinsä itseisarvoisen arvokkaana ihmisolentona perustuu osaltaan siihen, että hän on kahden toisiaan rakastavan ihmisen rakkauden hedelmää ja että hänen vanhempansa lähtökohtaisesti rakastavat häntä lapsenaan riippumatta hänen ominaisuuksistaan. (2) Hänen sosiaalisen identiteettinsä perusta on siinä sosiaalisten suhteiden kentässä, johon hän sijoittuu biologisten vanhempiensa lapsena. Vanhempiensa myötä hän pääsee osalliseksi heidän sosiaalisesta pääomastaan. Kun hänellä on molempia sukupuolia oleva vanhempi, hän saa luonnostaan yhteyden molempia sukupuolia yhdistäviin sosiaalisiin yhteisöihin. (3) Hänen seksuaalisen identiteettinsä lähtökohta on se, että hän on naisen ja miehen välisen rakkauden hedelmä. Sekä isällä että äidillä on lapselle oma erityinen merkityksensä. (4) Hänen kansallinen identiteettinsä kehittyy suhteessa hänen sukuunsa ja sen paikkaan kansakunnan ja kansojen kokonaisuudessa. Näin hän saa paikan ihmiskunnan kokonaisuudessa. (5) Biologinen alkuperä muodostaa yhteyden edeltäviin sukupolviin ja sitä kautta ihmiskunnan historiaan. Tämän historiallisen yhteyden katkaiseminen jättää hänet persoonallisella tasolla historiattomaksi olennoksi, vaille tiedostettua paikkaa sukupolvien ketjussa. (6) Historiallisen alkuperänsä välityksellä hän on osallinen tietystä kulttuurista ja sen kulttuuriperinnöstä: sen kielestä, kirjallisuudesta, taiteesta ja filosofiasta, arvomaailmasta ja saavutuksista. (7) Hänen asemansa itseisarvoisesti rakastettuna ihmisolentona antaa perustan hänen yksilölliselle identiteetilleen ja vapaudelleen kehittyä omaan suuntaansa ilman ideologisia velvoitteita palvella erilaisia poliittisia kannanottoja.

Kun lapsi syntyy biologisen isänsä ja äitinsä, näiden sukujen, sosiaalisten verkostojen ja kulttuurin yhteyteen, hän voi luonnostaan yhdistää nämä eri ulottuvuudet identiteetissään. Näin hän voi yhdistää identiteettinsä eri ulottuvuudet yhdeksi eheäksi kokonaisuudeksi, jossa identiteetin eri osat tukevat toisiaan, ja rakentavat hänen sisäistä eheyttään ja ainutlaatuista yksilöllisyyttään.

Tämä lasten identiteetti- ja suhdeoikeus on perustava ihmisoikeus: lapsella on tämä oikeus pelkästään sillä perusteella, että hän on ihminen. Oikeus isään ja äitiin koskettaa syvästi jokaisen lapsen tunne-elämää ja moraalitajua. Jos tämä oikeus viedään lapselta lainsäädännöllisin toimin, se herättää lapsissa epäluottamusta oikeusjärjestelmää kohtaan. Isä ja äiti antavat kumpikin oman ainutlaatuisen panoksensa lapsen kehitykseen.

Lainsäädännöllä ei ole oikeutta määritellä lapsen normaalitilaksi tällaisten sukuyhteyksien katkeamista kummankaan vanhemman puolelta. Kasvaessaan äitinsä ja tämän naispuolisen kumppanin kodissa Jean-Dominique Bunel kertoo: ”Koin isän puutteen

ikään kuin amputaationa.” (Bunel, sit. Guénois 2013.) Bunel kärsi siitä, että aikuiset eivät välittäneet siitä, että hän kärsi isättömyydestä ja loivat näin maailman, ”jossa lasten oikeuksia koko ajan vähennetään ja jossa aikuisten oikeudet hallitsevat” (Bunel; sit. Guénois 2013).

Koska lapset eivät voi osallistua siihen prosessiin, jossa heidät tuotetaan, eivätkä voi antaa informoitua hyväksyntäänsä heitä koskeviin järjestelyihin, heidän vapautensa ja valintansa usein unohdetaan. Kuitenkin he ovat juuri ne ihmiset, joihin kaikkein syvällisimmin vaikuttaa se prosessi, jonka kautta he saavat olemassaolonsa, kuten Margaret Somerville (2007: 195) toteaa: “Nämä tekijät osoittavat eettisesti, että kun lapsen vaatimus tuntea geneettinen alkuperänsä ja aikuisen vaatimus säilyttää yksityisyytensä joutuvat ristiriitaan toistensa kanssa, lasten oikeusvaateen tulisi saada etusija. Adoptoidut lapset ja luovuttajan spermasta, munasolusta tai alkiosta syntyneet lapset haluavat tulla tuntemaan biologisen identiteettinsä.”

3 Kun isän paikan syntymätodistuksissa ottaa äidin naispuolinen puoliso, yhteiskunta saa viestin, että isä on korvattavissa ja kokonaan poistettavissa lapsen elämästä. Uuden äitiyslain logiikasta seuraa, että myös biologinen äitiys menettää erityismerkityksensä. Isän ja äidin paikan ottavat vanhempi A ja vanhempi B.

Uusi äitiyslaki ei anna biologiselle äidille etusijaa suhteessa hänen naispuolisoonsa, josta tulee toinen äiti. Näin kielletään biologisen äidin ja lapsen suhteen erityismerkitys. Tämä vaikuttaa siihen, miten ratkaistaan lapsen huoltoon liittyviä kysymyksiä eron sattuessa. Kummalle juridisista äideistä annetaan lapsen ensisijainen huoltajuus? Kenen luona lapsi tulee ensisijaisesti asumaan? Biologisella äidillä ei enää ole etusijaa ei-biologiseen vanhempaan nähden sen enempää homo- kuin heteroeroissa.

Tämän yhtenä seurauksena on keinotekoisten lisääntymismenetelmien korottaminen samaan asemaan luonnollisen heteroseksuaalisen lisääntymisen kanssa. Lapsen normaalitilaksi määritellään se, että lapset tuotetaan suunnitellusti elämään irrallaan biologisesta isästään tai äidistään.

4 Biologisella äidillä on raskauden alusta asti läheinen suhde lapseen eikä tämä erityissuhde suinkaan häviä syntymän myötä, toisin kuin sukupuolineutraali ajattelu olettaa. Biologisen äidin ja lapsen suhteella on siksi erityismerkitys lapselle eikä toisella äidillä ole lapsen kannalta samaa merkitystä. Lapsi kehittyy toisen äidin ruumiin ulkopuolella ja hänen täytyy alkaa kehittää suhdetta lapseen tästä ulkoisesta lähtökohdasta käsin. Biologinen äitiys on välittömästi koettavissa oleva tila, sosiaalinen äitiys taas päätellään tai luetaan tietylle henkilölle. Tässä mielessä biologinen ja sosiaalinen äitiys ovat epäsymmetrisiä toistensa kanssa. Siksi biologista ja sosiaalista äitiä ei voida käsitellä samanarvoisina lapsen kannalta erotilanteissa.

5 Yhteiskuntatieteellinen tutkimus on jo pitkään hankkinut systemaattisesti tietoa avioeron vaikutuksesta lapsiin (Amato 2001; Amato 2010; Amato & Anthony 2014; Amato & Cheadle 2005). Tutkimus kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että kaikenlainen parisuhteen epävakaus vaikuttaa lapsiin kielteisesti (Fomby ym. 2007; Strohschein 2010; Dempsey 2013; Fomby & Bosick 2013).

Varhaiset tutkimukset perustuivat yleensä pieniin otoksiin, jotka eivät olleet

tilastollisesti edustavia. Vaikka jotkut varhaiset tutkimukset eivät löytäneet eroja eri parisuhdemuotojen suhteellisessa vakaudessa, useimmat tutkimukset saivat tulokseksi sen, että lesboparien eroprosentti on homoparien eroprosenttia suurempi (Kurdek 1998, 2004; Rothblum 2009; Schumm 2010; Biblarz & Stacey 2010; Patterson 2013). Joidenkin tutkimusten mukaan tällainen epävakaus on merkittävää (Goldberg & Kuvalanka 2012; Potter 2012). Patterson (2000) julkaisi yhteenvedon varhaisesta tutkimuksesta ja vahvisti Carpenter & Gates (2008) saaman tuloksen, että lesbosuhteet ovat epävakaampia kuin homosuhteet.

Ensimmäinen laajaan ja tilastollisesti edustavaan tietokantaan perustuva tutkimus samaa sukupuolta olevien parisuhteiden eroasteesta oli Andersson & Noack &Seierstad & Weedon Fekjaer (2006), joka käytti koko Norjan ja Ruotsin väestörekisteriin perustuvia tietoja. Norjassa rekisteröity parisuhde tuli lailliseksi vuonna 1993 ja Ruotsissa 1995. Tutkimuksen mukaan miespuolisten homoparien todennäköisyys erota on 50 % korkeampi kuin heteroparien ja lesboparien todennäköisyys erota on enemmän kuin kaksi kertaa suurempi (2.67) kuin heteroparien.

Anderssonin (ym. 2006) artikkeli tuo esille sen, että suhteen virallistaminen ei näytä vakauttavan samaa sukupuolta olevien parien suhteita samalla tavalla kuin heterosuhteita. Tämä näkyy erityisesti suhteen virallistaneiden naisparien korkeassa eroprosentissa. Naisparit muodostavat lyhyitä ja intensiivisiä suhteita, jotka muodostuvat niin symbioottisiksi, että seksuaalinen jännite kuolee. Tämän takia naisparit alkavat etsiä seksuaalikumppania suhteen ulkopuolelta. Koska naisparit edellyttävät suhteelta uskollisuutta (toisin kuin monet miesparit), suhde usein hajoaa ulkopuolisen seksuaalikumppanin astuessa kuvaan mukaan. Miesparien kohdalla on yleisempää sallia seksuaalisesti avoimet suhteet ja tällaiset suhteet voivat olla pitkäikäisempiä. Kummankaan kohdalla suhteen virallistaminen ei näytä keskimäärin johtavan puolisouskollisten pitkäaikaisten suhteiden muodostumiseen, mikä olisi edellytys perheen piirissä kasvavien lasten hyvinvoinnille.

Andersson kontrolloi saamiaan tuloksia ottamalla huomioon parisuhteeseen liittyviä riskitekijöitä, joita ovat muun muassa: (1) puolisoiden suuri ikäero, (2) eri kulttuurista ja maasta kotoisin olevat puolisot, (3) suuri ero puolisoiden koulutuksessa ja tulotasossa, (4) yhteisen lapsen puute. Hän osoitti että senkin jälkeen kun riskitekijöiden vaikutus on otettu huomioon, homoparien ja erityisesti naisparien eroprosentti on heteropareja suurempi.

Andersson ym. (2006: 95) kirjoittaa: ”Saimme selville, että samaa sukupuolta olevien parien eroriskit ovat vastakkaista sukupuolta olevien parien eroriskejä korkeampia ja että lesbojen suhteet ovat merkittävästi epävakaampia ja dynaamisempia kuin homomiesten suhteet −− Norjassa 13 % miesten parisuhteista ja 21 % naisten parisuhteista päättyy todennäköisesti eroon kuuden vuoden kuluessa parisuhteen rekisteröinnistä. Ruotsissa 20 % miesten parisuhteista ja 30 % naisten rekisteröidyistä suhteista päättyy todennäköisesti eroon viiden vuoden sisällä parisuhteen muodostamisesta. Nämä luvut ovat korkeampia kuin 13 % heteroseksuaalisista avioliitoista, jotka päättyvät eroon viiden vuoden kuluessa Ruotsissa.”

Myös Rosenfeld (2014) päätteli tutkimuksessaan, että ”lesbopareilla on merkittävästi vähemmän vakautta kuin heteroseksuaalisilla pareilla tai homopareilla” (2014: 916.)

[6] Ks. Allen & Price 2016; Andersson ym. 2006.

7 Erilaisten parisuhdemuotojen vakauteen kohdistuvat tutkimukset ovat yleensä yhdistäneet sellaiset parit, joilla on lapsia ja sellaiset, joilla ei ole (Blumstein & Schwartz 1983; Kurdek 1995, 2004; Andersson ym. 2006; Balsam et al 2008; Rosenfeld 2014). Kuitenkin lasten kannalta asiaa arvioitaessa keskeinen kysymys koskee niiden parisuhteiden vakautta, joissa on lapsia. Gross (ym. 2001) saavat tulokseksi, että parisuhteen epävakaudella on kielteisiä vaikutuksia lapsiin.

Kanadalaisten Simon Fraser yliopiston taloustieteen professori Douglas Allen on yhdessä Joseph Pricen kanssa tehnyt perusteellisen vertailun erilaisten parisuhdemuotojen eroprosenteista. Allen ja Price (2016) kiinnittävät erityisesti huomiota sellaisiin parisuhteisiin, joilla on lapsia. Tutkimuksessaan he käyttävät kolmea tietokantaa, joista kaksi sisältää tilastollisesti edustavan otoksen Yhdysvaltain ja yksi Kanadan väestöstä. Nämä kolme tietokantaa ovat Yhdysvaltojen väestöön kohdistuva *How Couples Meet and Stay Together* kartoitus (HCMST), ja *Survey of Income and Program Participation* (SIPP) sekä Kanadaa koskeva *Survey of Labour Income Dynamics* (SLID).

Paitsi että kaikki nämä kolme tietokantaa perustuvat satunaisotantaan, ne ovat luonteeltaan pitkittäiskartoituksia, joissa saadaan tietoa asioiden kehityksestä tietyn ajanjakson aikana. HCMST kattaa vuodet 2009-2015, jona aikana on kerätty tietoa viitenä ajankohtana. SLID kattaa vuodet 1993-2011, jona aikana tehtiin mittaus viitenä ajankohtana. SIPP kattaa vuodet 2008-2013 ja se perustuu 16 eri mittaukseen, jotka tehtiin neljän kuukauden välein.

Näiden tietokantojen pohjalta Allen ja Price tutkivat sitä, millä todennäköisyydellä erilaiset parisuhdemuodot hajoavat. Heidän käyttämänsä erilaiset tietokannat keräävät jonkin verran erilaisia tietoja. Koska niistä kaikista saadaan kuitenkin parisuhdemuotojen hajoamisen kannalta pääosin samansuuntaisia tietoja, saavutettuja tuloksia voidaan pitää luotettavina.

Kanadalla ja Yhdysvalloilla on sukupuolineutraalin avioliittolain kannalta erilainen historia. Kanadassa homoseksuaalisilla pareilla oli oikeus adoptoida jo ennen kuin heillä oli oikeus mennä naimisiin. Ontario oli ensimmäinen osavaltio, joka salli tällaisen adoption vuonna 1997. Muut osavaltiot seurasivat pian perässä. Ensimmäinen kanadalainen samaa sukupuolta olevan parin avioliitto solmittiin vuonna 2001 Toronton Metropolitan Community Church nimisessä kirkossa. Tämän pohjalta käyty oikeustaistelu päättyi kesäkuussa 2003. Sukupuolineutraali avioliittolaki hyväksyttiin Kanadassa vuonna 2005. Niinpä eri ihmiset katsovat samaa sukupuolta olevien parien avioliiton tulleen Kanadaan joko vuonna 2001, 2003 tai 2005, mutta monet samaa sukupuolta olevien parien oikeudet olivat voimassa jo ennen tätä.

Yhdysvalloissa avioliittolaki kuuluu pääasiassa osavaltioiden juridiseen hallintavaltaan ja siksi siirtymä sukupuolineutraalin avioliittolakiin on ollut erilainen kuin Kanadassa. Massachusettsin osavaltio oli ensimmäinen, joka vuonna 2004 antoi oikeuden samaa sukupuolta oleville pareille solmia avioliiton. Vasta vuonna 2015 Yhdysvaltain korkein oikeus päätti, että kaikkien osavaltioiden tulee antaa samaa sukupuolta oleville pareille oikeus solmia avioliitto.

Vaikka Kanadalla ja Yhdysvalloilla on hyvin erilainen historia sukupuolineutraalin avioliittolain voimaan saattamisessa, molempia maita koskevat

tietokannat antavat samansuuntaisia tuloksia eri parisuhdemuotojen vakauden osalta. Tämä on yksi syy pitää niitä luotettavina.

Yhdysvaltalainen HCMST 2009-2015 tietokanta sisältää kansallisesti edustavan otoksen, joka sisältää 2 535 heteroparia ja 474 samaa sukupuolta olevaa paria. Tämän tietokannan 474 samaa sukupuolta olevasta parista 25.1 % erosi tuon kuuden vuoden ajanjakson aikana, kun taas 15.2 % heteropareista erosi samana aikana. Kun verrataan pelkästään pareja, joilla on lapsia, niin 46.7 % samaa sukupuolta olevista pareista erosi, kun taas heteropareista, joilla on lapsia, erosi 14.9 %. Jos vielä rajoitetaan pari niihin, joilla on lapsia ja joiden parisuhde on rekisteröity, niin saadaan tulokseksi, että 42.9 % samaa sukupuolta olevista pareista ja 7.7 % heteropareista erosi. Niinpä eroprosentti sellaisilla samaa sukupuolta olevilla pareilla, joilla on lapsia, on keskimäärin enemmän kuin kolme kertaa suurempi kuin eri sukupuolta olevilla pareilla, joilla on lapsia.

Kanadalainen SLID 1993-2011 tietokanta antaa samansuuntaisen tuloksen. Kuuden vuoden aikana 12.64 % samaa sukupuolta olevista pareista erosi ja 1.58 % eri sukupuolta olevista pareista. Jos tarkastellaan pareja, joilla on lapsia, niin 15.85 % samaa sukupuolta olevista pareista erosi, kun vastaava luku heteropareilla on 1 %.

Yhdysvaltalaisen SIPP 2008-2013 tietokannan mukaan 26.1 % (näitä oli tietokannassa 107) samaa sukupuolta olevista pareista erosi 64 kuukauden aikana. Heteropareista erosi samana aikana 13.21 %. Samaa sukupuolta olevista pareista, joilla on lapsia erosi 22 % (näitä oli tietokannassa vain 18 kpl) , kun taas heteropareista, joilla on lapsia, erosi 11 %.

Näiden tietokantojen pohjalta saadaan pääosin samansuuntaisia tuloksia. Naisparien suhteet päätyvät todennäköisemmin eroon kuin miesparien tai eri sukupuolta olevien parien suhteet. Eron todennäköisyys lisääntyy merkittävästi, jos samaa sukupuolta olevalla parilla on lapsia.

Mitä tapahtuu lapsille tällaisen eron seurauksena uuden äitiyslain viitekehyksessä? Yksi mahdollinen seuraus on se, että sosiaalis-juridisesta äidistä tulee päähuoltaja ja että lapsi etääntyy biologisesta äidistään ja tämän suvusta ja menettää näin lähikontaktin omaan biologiseen perintöönsä.

Mark Regneruksen (2012a, 2012b) tutkimus tukee omalta osaltaan löytöjä, joiden mukaan suhteen epävakaus vaikuttaa kielteisesti lapsiin. Hänen tutkimuksensa perustui laajaan, satunnaisotannalla hankittuun kansallisesti (Yhdysvaltain osalta) edustavaan otokseen. Siinä seulottiin 15 000 amerikkalaista nuorta aikuista, jotka olivat iältään 18−39 -vuotiaita, joista 2988 haastateltiin. Tutkimuksen mukaan sellainen nuori aikuinen, jonka vanhempi oli elänyt homoseksuaalisessa suhteessa, voi keskimäärin selvästi huonommin kuin eheässä biologisen isän ja äidin muodostamassa perheessä kasvanut nuori aikuinen yli kymmenellä eri ulottuvuudella kuten koulutustaso, masennus, työpaikka ja marihuanan käyttö. ”Aikuisikään ehdittyään lapset näyttävät menestyvän parhaiten useissa suhteissa ja eri ulottuvuuksilla vietettyään koko lapsuutensa isänsä ja äitinsä avioperheessä, erityisesti kun heidän vanhempansa ovat edelleen naimisissa.” (Regnerus 2012a: 15.)

Regneruksen tutkimuksessa haastatellaan nuoria, joilla on homoseksuaalinen vanhempi ja jotka ovat kokeneet paljon perhe-elämän epävakautta. Näitä verrataan nuoriin, jotka ovat kasvaneet vakaassa heteroseksuaalisessa avioperheessä. Regnerus valitsi käyttämänsä kategoriat sen perusteella, miten nuoret itse luonnehtivat perheitään. Ne perheet,

joista ainakin toisella vanhemmalla oli ollut homoseksuaalinen suhde, olivat yleensä epävakaita. Tämä sopii yhteen edellä mainittujen tutkimusten kanssa, joissa on laaja, sattumanvarainen otos homoseksuaalisia pareja Ruotsista, Norjasta, Kanadasta ja Yhdysvalloista. Niissä havaitaan erityisesti lesboparien olevan keskimäärin epävakaampia kuin heteroseksuaalisten parisuhteiden. Jopa Judith Stacey, joka julkisesti kritisoi Regneruksen tutkimusta, myöntää muissa yhteyksissä tutkimusten osoittavan, että homoseksuaalisten naisparien "suhteet saattavat osoittautua lyhytkestoisemmiksi" kuin heteroseksuaaliset avioliitot (Biblarz & Stacey 2010.)

Regneruksen tutkimuksen mukaan homoseksuaalisessa suhteessa eläneen äidin lapsi sai nuorena aikuisena neljä kertaa todennäköisemmin sosiaaliavustusta ja oli 3,5 kertaa todennäköisemmin työtön kuin biologisten vanhempiensa eheässä avioperheessä kasvanut lapsi. Homoseksuaalisessa suhteessa eläneen isän lapsi oli todennäköisemmin syyllistynyt rikoksiin kuin nuoret muissa perhemuodoissa, ja homoseksuaalisessa suhteessa eläneen äidin lapsi toiseksi eniten. Eheässä avioperheessä elänyt lapsi syyllistyi vähiten rikoksiin.

Tutkimuksen nuorilta kysyttiin myös, oliko heidän vanhempansa tai joku toinen aikuinen joskus kosketellut heitä seksuaalisesti. Lesbosuhteessa eläneen äidin lapsi vastasi yksitoista kertaa todennäköisemmin "kyllä" ja homosuhteessa eläneen isän lapsi kolme kertaa todennäköisemmin "kyllä" kuin eheässä avioperheessä kasvanut lapsi.

Nuorilta kysyttiin myös, oliko heitä joskus pakotettu elämään seksuaalisuhteissa vastoin tahtoaan. Lesbosuhteessa eläneen äidin lapset vastasivat neljä kertaa todennäköisemmin myönteisesti tähän kysymykseen kuin biologisen isänsä ja äitinsä eheässä avioperheessä kasvaneet lapset. Homoseksuaalisessa suhteessa eläneen isän lapsi oli kolme kertaa todennäköisemmin pakotettu seksuaalisuhteeseen vastoin tahtoaan kuin biologisen isänsä ja äitinsä eheässä avioperheessä kasvanut lapsi.

Homosuhteessa eläneen isän lapset kertoivat kolme kertaa todennäköisemmin sairastaneensa sukupuolitaudin, lesbosuhteessa eläneen äidin lapset 2,5 kertaa todennäköisemmin ja uusperheissä kasvaneet lapset 2 kertaa todennäköisemmin kuin eheiden avioperheiden lapset. Marihuanan käyttöön turvautuivat useimmiten avioeroperheiden lapset ja toiseksi eniten lesbosuhteessa eläneen äidin lapset.

Nuoria pyydettiin myös kertomaan kotikokemuksiin liittyvistä tunteistaan. Lesbosuhteessa eläneen äidin lapset raportoivat alhaisinta turvallisuuden tunnetta lapsuuden kodissaan, seuraavaksi homosuhteessa eläneen isän lapset. Biologisen isänsä ja äitinsä eheässä avioperheessä kasvaneet lapset raportoivat suurinta turvallisuuden tunnetta lapsuuskodissaan. Ahdistuksen, masennuksen tai ihmissuhteiden aiheuttamien ongelmien takia terapiaa saivat eniten lapsille ennestään tuntemattomien ihmisten adoptoimat lapset, seuraavaksi lesbosuhteessa eläneen äidin lapset ja vähiten biologisen isänsä ja äitinsä eheässä avioperheessä kasvaneet lapset. Lesbosuhteessa eläneen äidin ja homosuhteessa eläneen isän lapset raportoivat tilastollisesti enemmän masennusta kuin eheiden avioperheiden lapset. Homosuhteessa eläneen isän aikuiset lapset kertoivat kaksi kertaa todennäköisemmin ajatelleensa itsemurhaa haastattelua edeltävän vuoden aikana kuin lesbosuhteessa eläneen äidin lapset ja melkein viisi kertaa todennäköisemmin kuin biologisen isänsä ja äitinsä eheässä avioperheessä kasvaneet lapset.

Lesbosuhteessa eläneen äidin lapset kertoivat kolme kertaa todennäköisemmin olleensa uskottomia omissa seksuaalisuhteissaan, uusperheiden lapset 2,5 kertaa ja

homosuhteessa eläneen isän lapset 2 kertaa todennäköisemmin kuin isänsä ja äitinsä eheässä avioperheessä kasvaneet lapset. Lesbosuhteessa eläneen äidin lapset suhtautuivat kaikkein avoimimmin homoseksuaalisiin suhteisiin, biseksuaalisuuteen ja aseksuaalisuuteen (seksuaalisen halun puuttumiseen tai vähäisyyteen).

Näin siis perisuhteen epävakaus näyttäisi olevan yksi keskeinen tekijä, joka tuottaa pitkäaikaisia kielteisiä vaikutuksia lapsen elämään.

8 Oman lisäjännitteensä kahden äidin perheeseen voi tuoda se, että keinohedelmöityksellä tuotetuista lapsista tulee suuremmalla todennäköisyydellä poikia. Koska hedelmöityshoidoissa hedelmöitys pyritään toteuttamaan ovulaatiopäivänä onnistumisen mahdollisuuksien lisäämiseksi, poikien syntymisen todennäköisyys näin kasvaa (Chrisp 2001: 198). Nämä pojat saattavat joutua kokemaan sen jännitteisen suhteen, mikä heidän äideillään on maskuliiniseen kulttuuriin: miehiset arvot nähdään patriarkaalisiksi ja sortaviksi. Jos oman perheen lapsi voidaan mieltää tällaisen sortavan identiteetin potentiaaliseksi edustajaksi, hän voi joutua kasvamaan ilmapiirissä, joka ei optimaalisesti tue hänen seksuaalisen identiteettinsä kehitystä. Pojan voi olla raskasta kasvaa tietoisena siitä, ettei hänen äitinsä arvosta miehiä ja maskuliinisuutta. Kuitenkin näiden poikien pitäisi pystyä elämään maskuliinisen kulttuurin lausumattomien sosiaalisten sääntöjen sisällä, jos he haluavat omaa sukupuoltaan olevia kavereita.

Chrisp (2001: 198) kuvaa feministisen lesboäidin ongelmaa tunteenomaisesti näin: ”Luullakseni on vain harvoja äitejä, jotka eivät haluaisi poikiensa tekevän omia valintojaan, olevan oma itsensä ja elävän täynnä mahdollisuuksia olevassa maailmassa. Ja kuitenkin on tarpeen, että pojat hylkäävät patriarkaalisen valtarakenteen, joka on estänyt omia mahdollisuuksiamme ja joka tulee edelleenkin tekemään samaa heidän elämänsä naisille.” Biblarz ja Savci (2010: 482) kirjoittavat samansuuntaisesti: ”Poikia kasvattavat lesboäidit saattavat kokea ainutlaatuisia jännitteitä halutessaan pojilleen sosiaalista ja sosioekonomista menestystä, vaikka he vastustavat hegemonista maskuliinisuutta edustavia kulttuurisia ideoita, jotka rohkaisevat miesten saavutuksia mutta sisältävät naisten alistamista.”

9 Lasten tuottaminen nimettömien luovuttajien avulla jo itsessään loukkaa lasten identiteetti- ja suhdeoikeuksia. Lapsi ei luonnostaan valitse toista äitiä korvaamaan ainoaa isäänsä tai toista isää korvaamaan ainoaa äitiään. Ihmisoikeusjuristi Jean-Dominique Bunel toteaa haastattelussa, että jos sukupuolineutraali avioliittolaki olisi ollut voimassa jo silloin, kun hänen äitinsä yhdessä naiskumppaninsa kanssa kasvatti hänet, hän olisi haastanut Ranskan valtion oikeuteen siitä, että se näin mahdollisti hänen lapsen oikeuksiensa loukkauksen (Guénois 2013).

Ihminen käsittää elämänsä kertomuksen ymmärtämällä tarinoita, joiden osaksi hänen elämänsä kietoutuu. Itsensä ymmärtäminen ja moraalinen pohdinta ovat näin sidoksissa jäsenyyteen ja yhteenkuulumiseen, perheeseen ja sukuihin. Ihmisellä on aina jokin yhteisöllinen identiteetti, kuten Alasdair MacIntyre (1981: 204−205) asian kiteyttää: ”Olen jonkun poika tai tytär, jonkun toisen serkku tai setä. Olen tämän kaupungin kansalainen, tämän killan tai ammattikunnan jäsen, kuulun tähän klaaniin, tähän heimoon tai tähän kansaan.” Näin ihminen perii perheensä, sukunsa, kaupunkinsa, heimonsa tai kansansa menneisyyden ja siihen sisältyvät oikeutetut odotukset ja velvollisuudet. Näin muodostuu

hänen moraalinen lähtökohtansa. ”Juuri tämä antaa elämälleni osan sen erityislaadusta.”

Margaret Somervillen (2007: 198) mukaan lasten tuottaminen ulkopuolisen luovuttajan avulla saa yhteiskunnallisten normien, arvojen ja instituutioiden tasolla aikaan sen, että “lapset jätetään geneettisesti tuuliajolle”. Näin ”me yhteiskuntana syyllistymme siihen, että pyyhimme pois lasten jokapäiväisen kokemuksen omasta geneettisestä identiteetistään vuorovaikutuksessa biologisen perheensä kanssa. Käyttäessämme nimettömän luovuttajan sukusolua syyllistymme pyyhkimään pois itse lapsen geneettisen identiteetin. Nämä lapset ja heidän jälkeläisensä eivät voi kokea olevansa osa menneiden, nykyisten ja tulevien ihmisten verkostoa, joiden kautta he voisivat jäljittää elämän langan kulun sukupolvien läpi itselleen.” (Emt.)

Ero biologisesta isästä tai äidistä vahingoittaa lasta. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään siitä, että isästään tai äidistään erotettu lapsi aina kärsii. Kyse on siitä, että lapsi on persoona. Ranskalainen feministi Sylviane Agacinski (2013) toteaakin tähän liittyen: lapsi haluaa ja hänellä on oikeus tietää, ketkä ovat ne persoonat, joista hän polveutuu ja mikä on hänen inhimillinen historiansa.

Alana Newman sai alkunsa keinohedelmöityksestä. Kirjallisessa todistuksessaan Kalifornian lakiasäätävälle edustajakokoukselle hän kirjoittaa: ”Minä sain alkuni nimettömän luovuttajan sperman avulla toteutetusta keinohedelmöityksestä. Vaikka äitini tarkoitus oli hyvä ja hän rakasti minua syvästi, vastustan jyrkästi tällaista käytäntöä. ―― Vaikka on hyväntahtoista kunnioittaa erilaisia perheitä, tällainen kunnioitus on joskus suoranaisessa ristiriidassa lasten oikeuksien kanssa: lapsella on oikeus luoda suhde omiin biologisiin vanhempiinsa ja kasvaa heidän hoidossaan. Lapsella on oikeus siihen, ettei häntä myydä tai hänestä käydä kauppaa tai ettei häntä luovuteta pois, ellei se ole välttämätöntä. Jokaiselta yksinäisen henkilön tai samaa sukupuolta olevan parin hankkimalta lapselta kielletään määritelmän mukaan suhde ainakin yhteen biologiseen vanhempaansa, ja siksi kyseessä on ihmisoikeuksien loukkaus.”

Kaikkein ongelmallisinta on, jos tämä lapsen oikeuksien riisto normalisoidaan valtiovallan toimesta ja sitä pidetään yleisesti moraalisesti oikeutettuna. Tällöin yhteiskunnan kaikkein hauraimpien ja puolustuskyvyttömimpien jäsenten perusoikeuksien riistolle on annettu lainsäädännöllinen suojelu. Syntymästään saakka isättömyyteen tai äidittömyyteen pakotettu lapsi joutuu moraaliseen hämmennykseen ymmärtäessään, että biologisen isän tai äidin puute, josta hän itse ehkä syvästi kärsii, on lainsäädännöllisesti määritelty normaalitilaksi. Lapsen ei odoteta pelkästään mukautuvan perusoikeuksiensa riistoon, vaan jopa olevan siitä kiitollinen.

Kun lapsi tiedostaa, että häneltä on tietoisesti riistetty yhteys isään tai äitiin, hänen luottamuksensa ihmisten hyvyyteen uhkaa murentua, kuten Newman toteaa. ”Jos ihmiset voivat ottaa pois jotakin niin kallisarvoista kuin äidin tai isän ja saada meidät tuntemaan kiitollisuutta tästä menetyksestä, mitä muuta ihmiset voivat ottaa meiltä pois? Miten voit odottaa tulevan sukupolven taistelevan vapauden, demokratian, puhtaan ilman ja veden puolesta, kun heiltä on varastettu jotakin niin kallisarvoista ja perustavaa kuin äiti tai isä?” Tämän varkauden toteuttamiseen osallistuvat valtio, hedelmöityshoitoa tarjoavat yritykset ja tehtävänannon antanut vanhempi, joka usein on myös lapsen toinen biologinen vanhempi, ”joka vannoo suojelevansa ja hoitavansa lasta, mutta ainoastaan sillä ehdolla, että lapsi osoittaa kiitollisuutta elämästään eikä esitä kysymyksiä puuttuvasta vanhemmasta”.

Newmanin mielestä nimettömän luovuttajan avulla toteutettu hedelmöitys on vain ”kaunisteleva tapa puhua lasten ostamisesta ja myymisestä”.

Ihmisellä on luontainen tarve päästä kosketuksiin sukunsa kanssa ja tutustua vanhempiinsa. Monet nimettömien luovuttajien sperman tai munasolun avulla tuotetut lapset käyttävät paljon rahaa saadakseen yhteyden puuttuvaan vanhempaansa ja tämän sukuun. Sukujuurien tärkeydestä kertoo mustien kansalaisoikeusliikkeen kritiikki orjanomistajia kohtaan siitä, että nämä erottivat orjat puolisoistaan, vanhemmistaan, lapsistaan, suvustaan ja kulttuuriperinnöstään.

On epäoikeudenmukaista ja syrjivää tehdä lainsäädännöllinen normaalitila siitä, että lapsi suunnitelmallisesti erotetaan biologisesta isästään tai äidistään syntymästään saakka pelkästään siksi, että aikuiset pitävät oikeutenaan saada lapsia. Lapsen identiteetti- ja suhdeoikeudet biologiseen äitiinsä ja isäänsä nähden ovat meille välittömästi ilmeisiä ihmisyytemme perusteella. Ne eivät ole marginaalisia moraalisia kysymyksiä, joista meidän olisi vaikea saada tietoa, koska ne ovat jokaisen ihmisyyteen olennaisesti kuuluvia ja välittömästi tiedostettavissa olevia moraalisia totuuksia. Se, että jotkut lapset pärjäävät kohtuullisesti ulkoisen käyttäytymisen tasolla vaikeissa olosuhteissa, jotka rakenteellisesti loukkaavat heidän moraalisia oikeuksiaan, ei oikeuta tällaista kaltoin kohtelua. Lapsella on oikeus tulla kohdelluksi persoonallisena olentona, jolla on oma ainutlaatuinen alkuperänsä ja historiansa ja niihin liittyvät identiteetti- ja suhdeoikeutensa. Biologisten sidosten rikkomiseen liittyy aina moraalisten väärinkäytösten riskejä. Kun lapsi suunnitellusti erotetaan biologisesta isästään tai äidistään ja heidän tarjoamastaan moraalisesta, sosiaalisesta, sukupuolisesta, historiallisesta ja sukuun paikantuvasta identiteetistään, lasta estetään kehittämästä yhtenäistä identiteettiä. Näin katkaistaan hänen yhteytensä jompaankumpaan hänen biologisen ja kulttuurisen alkuperänsä kahdesta peruslähteestä, joko isään tai äitiin.

Lapsen moraalisen identiteetin ytimeen iskee syvän haavan tietoisuus siitä, että hänen biologinen isänsä tai äitinsä on alun perin hylännyt hänet esimerkiksi osana keinohedelmöitystä tai sijaiskohtujärjestelyä ikään kuin hän ei olisi heidän rakkautensa arvoinen. Samalla hänet on jätetty ulos jommankumman biologisen vanhemman sukuyhteydestä, sosiaalisesta verkostosta ja kulttuuriperinnöstä. Näiden yhteyksien katkaiseminen jättää lapset keskelle irrallisia ja epäselviä identiteetin lähteitä, jotka herättävät hänelle monia vastaamattomia kysymyksiä omasta alkuperästään ja estävät häntä pääsemästä selville siitä, kuka hän on.

Australialainen Millie Fontana kertoo, että hänen oli vaikea joutua aina 11 vuoden ikään asti kasvamaan kahden äidin kodissa ilman tietoa biologisesta isästään. Ilman tietoa toisesta vanhemmastaan lapsella on jatkuvia kysymyksiä omasta identiteetistään. ”Kasvaessani katselin itseäni peilistä ja mietin mielessäni: Mistä olen saanut nämä vihreät silmät? Mistä olen saanut nämä persoonallisuuden piirteet ja lahjat, joita ei ole kummallakaan kodissani olleista vanhemmistani.”

Fontana koki oman perusoikeutensa riistona sen, että hänen kaksi äitiään kieltäytyivät antamasta hänelle tietoa hänen biologisesta isästään: ”Vanhempani ottivat minulta pois jotakin minulle kuuluvaa päättäessään, mitkä osat minun identiteetistäni heidän sopii paljastaa minulle. Siinä missä muut lapset saattoivat katsoa peiliin ja sovittaa nuo puuttuvat palaset sanomalla ’Minä rakastan isääni ja äitiäni’, minä en voinut niin tehdä. Keitä

minun vanhempani oikein olivat päättämään, mitkä osat minun identiteetistäni ovat hyväksyttäviä ja mistä minulle voidaan kertoa?”

”Identiteettikysymykset vaivaavat minua edelleen päivittäin,” hän kertoo 22-vuotiaana. ”Vaikka ilmaisin kokevani paljon tuskaa, äitini ja hänen kumppaninsa eivät silti halunneet paljastaa minulle, kuka isäni oli”, hän kertoo. ”Kamppailin itsemurha-ajatusten ja masennuksen kanssa, menestyin huonosti koulussa, koin itseni irralliseksi, koin etten ansaitse olla olemassa. On surullista kokea, ettei ole elämän arvoinen.”

Fontanan mukana lapsen kannalta on luonnotonta kasvaa kodissa, jossa häneltä puuttuu joko biologinen isä tai äiti. Hän kritisoi tällaisten lasten tuottamiseen vievää aikuiskeskeistä ajattelua. Lapsi tuotetaan luonnottomaan ympäristöön ja hänen odotetaan kukoistavan ilman että jouduttaisiin erityisesti panostamaan hänen biologisen isättömyytensä tai äidittömyytensä tuottamaan ongelmaan. Fontanan mielestä tällainen lapsi joutuu mahdottomaan tilanteeseen: Hän kärsii tilanteensa luonnottomuudesta, mutta jos hän ilmaisee kärsimystään, se tulkitaan perusteettomaksi kapinoinniksi, koska perheen aikuiset voivat kokea lapsen isä- tai äiti-kaipuun hyökkäykseksi itseään vastaan ja torjua sen perusteettomana. Fontana korostaa, ettei pelkkä rakkaus riitä lapselle. ”Lapset tarvitsevat vastauksia ja selvyyttä.” Lasten täytyy saada tietää, mihin kokonaisuuteen he kuuluvat.

Lapset ikävöivät biologisia vanhempiaan riippumatta siitä, miten hyvät korvaavat vanhemmat he ovat saaneet. Lasten on vaikea välttää tuskallista kysymystä, miksi äiti ja isä alun perin jättivät hänet. Suhde biologiseen äitiin ja isään koskettaa lapsen identiteetin haavoittuvuutta, äidittömän tai isättömän lapsen identiteettiä. Adoptioisä Litgvoet korostaa sitä, että ”meidän täytyy antaa lapsillemme mahdollisuus antaa ääni tälle haavoittuvuudelle ja tunnustaa erilaisuuden kokemuksen synnyttämä surullinen ja monimutkainen tunne.” (Litgvoet 2013.) Adoptiolapsille tällainen tila useimmiten annetaan, mutta geneettisiltä orvoilta se usein kielletään. Äidittömän tai isättömän lapsen kannalta on tärkeää, että hänellä on tilaa ilmaista äidin tai isän menetyksen hänessä aiheuttamaa tuskaa.

Lesbokodissa kasvanut Robert Oscar Lopezin mukaan lapsen tuskaa pahentaa, jos häntä ei ole erotettu isästään tai äidistään pakottavien olosuhteiden vuoksi vaan koska kaksi aikuista vaatii tällaista järjestelyä. ”Se, mitä lapset tästä oppivat, murentaa heidän minuuttaan: oikeus on vahvemman puolella”. Mahtavat ihmiset voivat pakottaa heikommat olennot ”rakastamaan” itseään, koska heillä on rahaa ja vaikutusvaltaa. Lopez kritisoi sitä, että lapsia pidetään tuotteena, jonka hankkimiseen aikuisilla on oikeus, vaikka lapset ovat itseisarvoisia olentoja, jotka asettavat aikuisille moraalisen velvoitteen tehdä uhrauksia.

Lopezin tavoin monet homoseksuaalit vastustavat järjestelyjä, jotka loukkaavat lapsen oikeutta isään ja äitiin. Esimerkkejä tällaisista homoseksuaaleista ovat Jean-Pierre Delaume-Myard, Hervé Jourdan, Doug Mainwaring, Jean-Marc Veyron la Croix, Philippe Arino ja Xavier Bongibault.

Jean-Pierre Delaume-Myard (2013: 94) toteaa: ”puolustan lapsen oikeutta isään ja äitiin.” Jean-Marc Veyron la Croix toteaa: ”Jokaisella on rajoituksensa: se, että minulta puuttuu lapsi ja että kaipaan lasta, ei anna minulle oikeutta viedä lapselta äidin rakkautta.” (Emt. 210.) Hervé Jourdan on samaa mieltä: ”Lapsi on rakkauden hedelmä ja lapsen täytyy säilyä rakkauden hedelmänä.” (Emt. 212.) Ateisti homoseksuaali Bongibault sanoo haastattelussa: ”Ennen kaikkea meidän on suojeltava lasta. - - Avioliitto on suunniteltu erityisesti tarjoamaan lapsille perhe.” (Bongibault; sit. Wright 2013.)

10 Ulkopuolisen luovuttajan avulla keinohedelmöityksellä tuotetut lapset erotetaan tarkoituksellisesti biologisesta identiteetistään, historiastaan ja suvustaan. Tällaisten lasten omakohtaiset kertomukset ja heihin kohdistuneet tutkimukset antavat viitteitä siitä, että nämä lapset usein kokevat moraalista hämmennystä siitä, että heiltä on tarkoituksellisesti poistettu mahdollisuus elää suhteessa biologiseen alkuperäänsä. Pitkällä tähtäimellä jopa monet vanhemmat katuvat sitä, että ovat käyttäneet ulkopuolisia luovuttajia lapsia tuottaessaan. (Somerville 2007.)

Ulkopuolisen luovuttajan avulla alkunsa saanut Narelle Grech argumentoi: ”Kiihkeästi vanhemmiksi haluavat heteroseksuaalit ja homoseksuaalit suunnittelevat parhaillaan perheitä, joissa he voivat suunnitelmallisesti ja harkitusti kieltää lapsiltaan oikeuden tuntea biologiset juurensa. He luovat perheitä keinohedelmöityksen avulla käyttäen ulkopuolisen luovuttajan spermaa, koska biologialla on heille merkitystä (muutenhan he adoptoisivat lapsen). Miten nämä aikuiset selviävät sen ajatuksen kanssa, että he ovat harkitusti riistämässä rakkaalta lapselta jotakin tärkeää, jotakin millä on merkitystä? Tähän asti he ovat pääasiassa selvinneet tästä ongelmasta ampumalla viestintuojaa.” (Grech 2012.)

Uusi äitiyslaki tekee isättömästä tai äidittömästä perheestä lainsäädännön määrittelemän normaalitilan (lainsäädännöllisen normin), koska se lähtökohtaisesti poistaa lapselta oikeuden molempiin vanhempiin ja pitää tätä lapsen oikeutta toisarvoisena. Lapset eivät pysty itse puolustamaan tätä oikeuttaan, vaan aikuisten on tehtävä se lasten puolesta.

Jos yhteiskunta laajentaa aikuisten valinnanvapautta niin paljon, että se poistaa lainsäädännöstään lapsen oikeuden isään ja äitiin, se ei murenna pelkästään moraalista suhtautumista lapsiin, vaan horjuttaa koko kulttuurin moraalisia perusteita. Murentaessaan ihmisyyden moraalisia lähtökohtia se heikentää kaikkien ihmisten välisten suhteiden moraalista perustaa.

11 Nykyään kuulee usein väitettävän, ettei lapsi kaipaa puuttuvaa vanhempaa, jos hän on syntymästään saakka tottunut siihen, ettei hänellä ole yhteyttä biologiseen isäänsä tai äitiinsä. Elizabeth Marquardt, Norval Glenn ja Karen Clark (2010) kuitenkin osoittavat tutkimustyönsä pohjalta, että keinohedelmöityksen tuloksena syntyneillä ja ilman isää kasvaneilla lapsilla on monia syviä ja häiritseviä kysymyksiä biologisesta alkuperästään ja perheestä, josta he ovat biologisesti peräisin.

Marquardtin (ym. 2010) tutkimus perustuu 485 tutkimushenkilön edustavaan otokseen, iältään 18−45 vuotiaita, joiden äiti käytti perheen ulkopuolista sperman luovuttajaa hedelmöityshoidoissa. Vertailuryhmänä käytettiin 562 vastasyntyneinä adoptoitua lasta ja 563 biologisen isänsä ja äitinsä kodissa kasvanutta lasta.

Tutkimuksen mukaan nämä nimettömän luovuttajan avulla keinohedelmöityksellä tuotetut lapset ovat muita ahdistuneempia, hämmentyneempiä ja kokevat enemmän irrallisuutta perheestään. He ovat masentuneempia, kokevat useammin olevansa väärinymmärrettyjä ja heillä on enemmän ongelmia rikollisuuden ja päihteiden väärinkäytön kanssa. He joutuvat kaksi kertaa todennäköisemmin vaikeuksiin lain kanssa ennen 25 ikävuottaan kuin lapset, jotka kasvavat biologisten vanhempiensa hoidossa. Tavatessaan itseään muistuttavia ihmisiä lähes puolet näistä geneettisistä orvoista sanoo miettivänsä, ovatko he mahdollisesti sukua kyseisen henkilön kanssa. Lähes yhtä moni on

pelännyt ihastuvansa ja päätyvänsä seksuaalisuhteisiin ihmisen kanssa, joka heidän tietämättään on heidän biologinen lähisukulaisensa.

Nämä nuoret aikuiset eivät tunne isäänsä eivätkä isänsä sukua, ja heistä on vastenmielistä elää geneettisesti tuuliajolla. 65 % heistä kokee, että heille tuntematon luovuttajaisä on osa heidän identiteettiään. 45 % myöntää, että heidän hedelmöityksensä olosuhteet häiritsevät heitä. Lähes puolet kertoo ajattelevansa nimettömän luovuttajan avulla toteutettua hedelmöitystään ainakin muutaman kerran viikossa. He joutuvat kamppailemaan identiteettinsä kanssa, koska he joutuvat etsimään identiteettiään geneettisinä orpoina. Yli puolet pelkää vanhempiensa loukkaantuvan tai vihastuvan heille, jos he pyrkivät saamaan tietoa tuntemattomasta biologisesta isästään. Kuitenkin suurin osa heistä pohtii, millainen heidän biologinen isänsä on ja haluaisiko hän olla heihin yhteydessä. Melkein puolet heistä kokee itsensä surulliseksi nähdessään ystäviään yhdessä isän ja äidin kanssa. Heihin koskee, kun muut puhuvat biologisesta alkuperästään. Lähes puolet heistä on hämmentynyt sen osalta, kuka kuuluu heidän perheeseensä.

Lähes puolet näistä nuorista aikuisista pelkää, että heidän äitinsä on valehdellut heille joistakin tärkeistä asioista. Yli puolet heistä (57 %) kertoo voivansa luottaa ystäviinsä enemmän kuin vanhempiinsa, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin vastaava luku biologisten vanhempiensa kodissa kasvaneiden nuorten kohdalla.

42 % näistä nuorista aikuisista katsoo, että on moraalisesti väärin luovuttaa spermaa tai munasolua keinohedelmöitystä varten, kun taas vain 21 % biologisen isänsä ja äitinsä perheissä kasvaneista lapsista pitää sitä vääränä. Kaksi kolmasosaa geneettisistä orvoista katsoo, että keinohedelmöityksellä tuotetuilla lapsilla on oikeus tuntea biologinen alkuperänsä.

Uuden teknologian avulla aikuiset voivat tyydyttää lapsen kaipuutaan, mutta lapset joutuvat maksamaan hinnan väärästä uskomuksesta, jonka mukaan lapsi ei tarvitse isää ja äitiä. He joutuvat elämään alkuperäänsä koskevien kysymysten ja epäilysten kanssa. ”Biologisesta vanhemmastaan erotetut lapset kaipaavat usein päästä tuntemaan alkuperänsä puuttuvan puolikkaan. Jos tyydytät lapsen kaipuusi käyttämällä toisen naisen munasolua, joutuuko lapsesi läpi koko elämänsä kaipaamaan sitä, että hän tulisi tuntemaan biologisen äitinsä?” (Faust 2015)

Newsweek (kesäkuu 2008) kertoo yhden nimettömän luovuttajan sperman avulla tuotetun pojan tarinan, jolla oli onnellinen loppu. Vaikka pojalla ei ollut mitään tietoa isästään, hän piti sänkynsä alla laatikkoa, johon hän kokosi erilaisia käsitöitään, joita hän toivoi joskus voivansa antaa isälleen. Lopulta hänen äitinsä alkoi internetissä etsiä luovuttajaisää ja erilaisten onnellisten yhteensattumien kautta lopulta löysi hänet. San Franciscossa asunut isä lensi poikansa luo Texasiin. Kun äiti kertoi pojalleen löytäneensä hänen isänsä, pojan kasvot kirkastuivat ja sitten hän puhkesi kyyneliin. ”Olen aina halunnut isän”, hän kertoi. Muutama viikko ennen 10-vuotis syntymäpäiväänsä hän saattoi ojentaa tekemänsä käsityöt isälleen.

Inhimillisinä olentoina lapset etsivät identiteettiään ja elämänsä tarkoitusta. Siksi heillä on erityinen tarve tuntea biologinen isänsä ja äitinsä ja elää heihin persoonallisessa suhteessa. Katrina Clark syntyi yksinäiselle äidille, joka käytti keinohedelmöitystä ja tuntematonta luovuttajaa. Äiti kertoi aina avoimesti tyttärelleen asiasta ja heillä oli läheinen ja rakkaudellinen suhde. Kasvaessaan vanhemmaksi hän alkoi kuitenkin

kamppailla identiteettikysymysten kanssa ja alkoi tarkkailla ystäviään, joilla oli molemmat vanhemmat. *Washington Post* lehdelle 20 vuoden iässä kirjoittamassaan kolumnissa hän kirjoittaa: ”Silloin tyhjyyden tunne otti minut valtaansa. Ymmärsin olevani eräässä mielessä kummallisuus. Minulla ei koskaan tulisi olemaan isää. Ymmärsin lopulta, mitä tarkoittaa olla nimettömän luovuttajan avulla tuotettu lapsi, ja vihasin sitä.”

“Loukatut ihmiset loukkaavat”, Newman toteaa ja viittaa tutkimukseen, jonka Marquardt ym. (2010: 9) ovat toteuttaneet: “Luovutettujen sukusolujen avulla tuotetut ihmiset … joutuvat kaksi kertaa todennäköisemmin vaikeuksiin lain kanssa ennen 25 ikävuotta kuin biologisten vanhempiensa avioliitossa kasvaneet ihmiset.”

12 Naisen kanssa parisuhteessa elävä ja puolisonsa keinohedelmöityksellä hankkiman pojan adoptoinut Jeanette Östman tiedostaa ulkopuolisen luovuttajan avulla tuotetun lapsen identiteettiongelman. Hän pitää riittämättömänä sitä, että keinohedelmöityksellä tuotettu lapsi saa tietää lahjoittajan identiteetin vasta 18 vuoden iässä. ”Itse olen sitä mieltä, että lapsen pitäisi saada tiedot jo täytettyään 16, koska nuoruus voi olla aikaa, jolloin mietitään identiteettiä ja alkuperää.” (Östman 2014: 159.) Millie Fontanan esimerkki kuitenkin kertoo, että lapsen tarve tuntea biologisten vanhempiensa identiteetti herää jo paljon varhemmin ja tietämättömyys isän henkilöstä voi johtaa vaikeisiin psyykkisiin ongelmiin. Östman ei varsinaisesti pohdi sitä, onko eettisesti oikeutettua yleensä suunnitelmallisesti tehdä lapsesta geneettistä orpoa.

Nuoret luovat seksuaalisuhteita jo alle 18-vuotiaina ja nykyisen lainsäädännön vallitessa geneettinen orpo voi tietämättään olla seksuaalisuhteessa velipuolensa tai sisarpuolensa kanssa ja jopa saada yhteisen lapsen hänen kanssaan.

13 Yksi keskeinen yhteiskuntatieteen tutkimustulos on, että biologisen isän puute heikentää lapsen hyvinvointia. Koska uusi äitiyslaki välittää käsitystä, jonka mukaan isän panos ei ole ainutlaatuinen ja välttämätön, sen sosialisaatiovaikutuksena on heikentää isien sitoutumista ydinperheeseen ja lastensa kasvattamiseen.

Todellisuudessa isä ei ole korvattavissa ilman että lapsi kärsii vahinkoa. Isättömäksi jäänyt lapsi kokee hylkäämisen traumaattisena, vaikka hän voikin ulkoisen toiminnan tasolla selviytyä siitä. Tällaisten kokemusten seurauksena hänen hyvinvointinsa taso ja kehitysedellytykset laskevat. Lapsen perusminuuden loukkaaminen kaikkein keskeisimmällä alueella ja hänen elämänsä laadun heikentäminen ovat liian suuri hinta maksettavaksi aikuisen vapausoikeuksien laajentamisesta.

Ilman isää kasvaneet pojat ovat aggressiivisempia, syyllistyvät todennäköisemmin rikoksiin ja joutuvat todennäköisemmin pidätetyiksi (Marquardt 2005, Amato 2005, Harper & McLanahan 2004). W. Bradley Wilcox (2005: 36) tekee yhteenvedon joistakin keskeisistä asiaa koskevista tutkimuksista: “Rikollisuuteen kohdistuvat tutkimukset osoittavat, että isätön perhe on yksi kaikkein vahvimmista rikollisuuden ennusteista. Princetonin yliopiston sosiologi Sara McLanahan sai selville yhdessä tutkimuksessaan, että ehjän ydinperheen ulkopuolella kasvatetut pojat päätyivät kaksi kertaa todennäköisemmin vankilaan kuin eheässä ydinperheessä kasvatetut. Tämä tulos pätee senkin jälkeen, kun kontrolloimme erilaisten sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden vaikutusta. Toinen

rikollisuutta koskevaa tutkimuskirjallisuutta koskeva katsaus sai selville, että rikollisia tulee suhteettoman paljon särkyneistä kodeista: 70 prosenttia nuorista kasvatuslaitoksissa, 72 prosenttia nuorista murhaajista ja 60 prosenttia raiskaajista kasvoivat isättömissä perheissä."

Tutkimus siis osoittaa, että poikien kohdilla on selvä yhteys rikollisuuden ja isättömyyden välillä. Pojat oppivat itsekontrollia leikkimällä rakastavan isän kanssa ja altistumalla isän kurinpidolle. Tällä tavalla isät auttavat poikiaan kanavoimaan maskuliiniset taipumuksensa tuottaviin aktiviteetteihin. "Yhtä tärkeää on se, että pojat myös oppivat hallitsemaan aggressiivisia taipumuksiaan nähdessään kunnioittamansa ja rakastamansa miehen, oman isänsä, käsittelevän turhautumisia, konflikteja ja vaikeuksia turvautumatta väkivaltaan. Sen sijaan pojat, jotka eivät säännönmukaisesti koe hyvän isän rakkautta, kurinpitoa ja esikuvaa, tulevat todennäköisesti turvautumaan 'kompensoivaan maskuliinisuuteen', jossa he hylkäävät ja halventavat kaikkea naiseuteen liittyvää ja sen sijaan pyrkivät todistamaan maskuliinisuuttaan antautumalla dominoivaan ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen." (Wilcox 2005.)

Kuuden kuukauden ikäiset vauvat, joiden kanssa isät leikkivät, pärjäsivät paremmin henkistä ja motorista kehitystä mittaavissa testeissä (Pruett 1987). Vauvat, joiden kanssa isät viettivät enemmän aikaa, olivat sosiaalisesti osallistuvampia ja pystyivät paremmin kestämään stressaavia tilanteita kuin vauvat, joiden suhde isään oli etäisempi (Parke 1981). Jos isät hyväksyivät viisivuotiaan lapsensa surun ja vihan tunteet ja auttoivat häntä niiden käsittelyssä, lapsi oli kavereidensa parissa suositumpi kahdeksanvuotiaana. Jos isä osallistui myönteisesti lapsen elämään yläasteen viimeisellä luokalla, lapsella oli vähemmän käyttäytymisongelmia vuosi myöhemmin. Aikuisen empaattisuutta kaikkein vahvimmin ennustaa, jos hänen isänsä on osallistunut hänen kasvatukseensa hänen ollessaan viisivuotias. Lapsilla, jotka kokevat isän lämpöä, on keski-ikäisinä parhaat sosiaaliset suhteet, kuten hyvä avioliitto ja perheiden väliset suhteet. (Parke 2013: 131.) Biller (1993) päätteli, että ilman isää kasvaneilla pojilla oli enemmän taipumusta toimia jäykän ja ylikompensoivan maskuliinisesti ja aggressiivisesti.

Marissa Dienerin (2002) tekemä tutkimus osoitti, että 12 kuukauden ikäiset lapset, joilla oli läheinen suhde isäänsä, kestivät paremmin stressiä kuin ne lapset, joilla ei ollut tällaista isäsuhdetta. Turvallisen isäsuhteen omaavat lapset käyttivät useampia selviytymisstrategioita kuin lapset, joilta tällainen suhde puuttui. Marissa Diener kiteytti tutkimustuloksensa näin: "Isissä voi olla jotakin ainutlaatuista, mikä antaa lapsille erilaisia mahdollisuuksia hallita tunteitaan." (Broughton 2002.)

Isien heikko sitoutuminen lapsiinsa saa lapset kokemaan turvattomuutta ja pelkoa isän menetyksestä. "Onko kaukaa haettua uskoa, että isänsä laiminlyömällä tai hylkäämällä lapsella on todennäköisesti epäluuloisempi näkemys sellaisista arvoista kuin rehellisyys, itsensä uhraaminen ja henkilökohtainen vastuuntunto puhumattakaan luottamuksesta?" (Popenoe 2002: 14.)

Teksasin yliopiston sosiologit Ronald J. Angel ja Jacqueline L. Angel kiteyttävät laajan vanhemmuutta käsittelevän tutkimuskatsauksensa väitteeseen, että isän puuttuminen nostaa lapsella heikon sosiaalisen kehittymisen riskiä ja haittaa lasten koulumenestystä. Lisäksi se voi rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan optimaaliseen sosiaaliseen liikkuvuuteen. "Voimme sanoa suurella varmuudella, että isän puuttuminen lapselta on, ainakin Yhdysvalloissa, eräs mielenterveysriskitekijä." (Angel & Angel 1993:

119.)

14 Yalen yliopiston psykiatri Kyle Pruett (2000: 207) päättelee tutkimustyönsä pohjalta, että keinohedelmöityksen tuloksena syntyneillä ja ilman isää kasvaneilla lapsilla on tyydyttämätön ”nälkä isän pysyvää läsnäoloa kohtaan”. Hänen tutkimuksensa sopii yhteen avioeroa ja yksinhuoltajuutta koskevien tutkimusten kanssa, joissa tuodaan esille samanlainen isän ikävä. Pruettin tutkimus tuo myös esille, että keinohedelmöityksen tuloksena syntyneillä lapsilla, joilla ei ole tietoa isästään, on syviä ja häiritseviä kysymyksiä biologisesta alkuperästään ja perheestä, josta he ovat biologisesti peräisin. Nämä lapset eivät tunne isäänsä eivätkä isänsä sukua, ja heistä on vastenmielistä elää eräänlaisessa välitilassa ilman suhdetta biologiseen isäänsä (Pruett 2000: 204−208).

15 Kaksi rakastavaa äitiä eivät korvaa isän puutteen tuomaa ongelmaa: kahden äidin perheestä puuttui äidin ja isän välinen dynamiikka, joka tarjoaisi pojalle sekä samaistumiskohteen että mahdollisuuden oppia sukupuolten välisen vuorovaikutuksen sosiaalista elekieltä ja käyttäytymissääntöjä. Toisen äidin läsnäolo ei poista isän kaipuuta. Kahden äidin järjestelmä voi itse asiassa pahentaa isän puutteen aiheuttamaa ongelmaa.

Ihmisoikeusjuristi Jean-Dominique Bunel kasvoi äitinsä ja tämän naispuolisen kumppanin liitossa. Hän kertoo kärsineensä isän poissaolosta: ”Kärsin isän puutteesta, hänen päivittäisen läsnäolonsa ja maskuliinisen luonteensa ja esimerkkinsä puutteesta, joka olisi tasapainottanut äitini suhdetta rakastajattareensa. Olin tietoinen tästä puutteesta hyvin varhain.” (Bunel, sit. Guénois 2013.)

Vaikka avioero usein vie lapselta isän, isän puutteen korvaaminen toisella äidillä pahentaa Bunelin mielestä tilannetta. ”Avioero ei korvaa isää toisella naisella, joka kärjistää entisestään lapsen kannalta affektiivista epätasapainoa, sekä tunteenomaista että rakenteellista. Psykiatrien tulisi tiedostaa, että affektiivinen tasapaino ei riipu naisesta niin kuin se riippuu miehestä. Ihanteena lapsen kannalta on, että nämä kaksi liittyvät toisiinsa tasapainoisella ja toisiaan täydentävällä tavalla.” (Bunel, sit. Guénois 2013.)

Samaa sukupuolta olevat parit eivät omistautumisestaan ja rakkaudestaan huolimatta pysty tarjoamaan kasvavalle lapselle tämän tarvitsemaa kokemusta sukupuolten välisestä vuorovaikutuksesta, jonka oppiminen on kuitenkin edellytys mahdollisuudelle luoda toimivia heteroseksuaalisia suhteita. Näin samaa sukupuolta olevien parien kodeissa kasvaneet lapset ovat vaarassa ajautua kohti horjuvaa sukupuolista ja seksuaalista identiteettiä, joka vaikeuttaa pysyvän parisuhteen muodostamista vastakkaiseen sukupuoleen.

16 Kahden äidin keinohedelmöityksellä tuottama lapsi Millie Fontana kertoo kokeneensa syyllisyyttä, koska hän ei voinut kehittyä tasapainoisesti niiden rajojen sisällä, joita hänen lesboäitinsä näkivät hyväksi hänen elämälleen asettaa. ”Olinko minä homofobinen katsoessani molempia rakastavia vanhempiani ja pyytäessäni hartaasti, että he kertoisivat minulle kuka minä olen?” Hän kertoo, ettei hän aio ”suostua vaikenemaan niiden ihmisten vaatimuksesta, jotka sanovat mitä minun on soveliasta tuntea, että olen muka paha ihminen, koska haluan isän, tai etten kenties rakastanut äitejäni riittävästi, koska halusin isän.”

Nykyisessä keskustelussa Fontanan kaltaiset geneettiset orvot pyritään usein vaientamaan käyttämällä mielikuvaa, jonka mukaan lapsen oikeutta isään ja äitiin ei voida perustella järkisyillä. Vetoamalla tällaisiin tunneperäisiin tekijöihin Fontanan kaltaisille nuorille tehdään vaikeaksi elää kosketuksissa omaan kokemukseensa äidittömyyden tai isättömyyden aiheuttamasta kivusta. Tällaisen mielikuvamanipuloinnin avulla heidän kokemuksensa voidaan sivuuttaa ilman, että sitä tarvitsee edes käsitellä. Fontana koki syyllisyyttä siitä, että hän kaipasi isää.

Geneettisten orpojen kokeman syyllisyyden voi odottaa kasvavan uuden äitiyslain myötä, koska silloin lainsäädäntöön sisältyy viesti, jonka mukaan isättömyys tai äidittömyys on lapsen normaalitila − lapselle riittää, että hänellä on rakastavat vanhemmat. Näin uusi äitiyslaki vie geneettisiltä orvoilta oikeutuksen kaivata puuttuvaa biologista vanhempaa. Tässä uudessa ideologisessa ilmapiirissä lapsen isänkaipuu voidaan tulkita syytökseksi toista äitiä vastaan: hän ei ole onnistunut täyttämään puuttuvan isän paikkaa. Miksi lapsi muuten kaipaisi biologista isää? Tai vaihtoehtoisesti sen voidaan tulkita sisältävän viestin, että lapsi on yksinkertaisesti psyykkisesti häiriintynyt (koska normaalille lapselle pitäisi riittää, että hänen sosiaaliset vanhempansa rakastavat häntä). Sikäli kuin tämä viesti on ristiriidassa lapsen oman kokemuksen kanssa, hän joutuu ihmettelemään: ”Mikä minussa on vialla, koska minä kaipaan isää?”

17 Sikäli kuin vanhemmat ovat tietoisesti ja suunnitelmallisesti tuottaneet lapsensa elämään ilman biologista isää tai äitiä, heillä voi olla tarve torjua sellainen informaatio, joka toisi esille tämän ratkaisun moraalista ongelmallisuutta. Kaikkein hankalimmassa muodossa tämä informaatio tulee esille lapsen ilmaisemassa isän- tai äidinkaipuussa. Tälle kaipuulle voi olla vaikea antaa tilaa, koska se herättää vanhemmissa syyllisyyttä. Niinpä vanhemmilla voi olla kiusaus rajoittaa lapsen mahdollisuuksia ilmaista näitä ahdistavia tekijöitä, koska lapsen kärsimyksen tiedostaminen on heille tuskallista. Näin tehdessään he usein pahentavat lapsen kärsimystä.

Eläessään itse tuottamansa geneettisen orvon identiteettikamppailun lähellä aikuinen joutuu kohtaamaan oman syyllisyytensä − hän on itse harkitusti tuottanut lapselle elämänolosuhteet, jotka altistavat lapsen identiteettiongelmille. Aikuisella on kiusaus tukahduttaa lapsen identiteettiä ja alkuperää koskevat kysymykset tai muuttaa niiden merkitys. Uusi äitiyslaki itse asiassa rohkaisee häntä torjumaan syyllisyytensä viedessään huomiota pois lapsen identiteetti- ja suhdeoikeuksista. Näin lapset jätetään kamppailemaan identiteetti- ja suhdeongelmiensa kanssa ilman läheisten aikuisten ja yhteiskunnan tukea.

Vanhemmat, jotka ovat tietoisesti ja harkitusti tuottaneet lapsensa elämään irrallaan biologisesta isästään tai äidistään saattavat lausumattomasti ohjata geneettisiä orpoja torjumaan surunsa oman geneettisen identiteettinsä menetyksestä. Tällä tavalla he usein pahentavat lasten kärsimystä, kuten Alana Newman toteaa, joka on itse tuotettu nimettömän luovuttajaisän sukusolusta. “Lapsille, joiden vanhemmat kuolevat, annetaan aikaa, välineitä ja lupa surra menettämäänsä vanhempaa. Niillä ihmisillä, joiden vanhemmat ovat poissaolevia siittiön tai munasolun luovuttajia, ei ole tätä ylellisyyttä surra. Suurimmalla osalla nimettömän luovuttajan sukusolujen avulla tuotetuista ihmisistä ei ole valokuvia, videoita tai kirjeitä puuttuvalta vanhemmaltaan. Kuitenkin meille kerrotaan, että meidän pitäisi olla kiitollisia. Meille kerrotaan, että jos meidän biologisten vanhempiemme olisi ollut

pakko elää suhteessa meihin, he eivät olisi koskaan suostuneet antamaan meille elämää. Koska luovutettujen sukusolujen avulla tuotettujen ihmisten ei anneta surra, meillä on vain harvoja turvallisia tapoja puhua menetyksestämme ja erityisesti puhua hedelmöitykseen liittyvästä häpeästä. Keinotekoiseen hedelmöitykseen liittyy ruma puoli: itsetyydytys, nimettömyys, maksu." (Newman 2014; JD 126.)

Uusi äitiyslaki normalisoi tilanteen, jonka monet geneettiset orvot itse kokevat epänormaaliksi. Sikäli kuin lapsi kokee kotitilanteensa epänormaaliksi, hän etsii lievitystä ahdistukseensa puhumalla identiteettiongelmastaan kodissa tai kodin ulkopuolisten ihmisten kanssa. Koska uusi äitiyslaki kuitenkin määrittelee hänen isättömyytensä normaaliksi, tämän uuden logiikan mukaan geneettisellä orvolla ei ole mitään syytä tai perustetta kaivata puuttuvaa biologista isää tai äitiä eikä valittaa omaa geneettistä orpouttaan. Hänellä on jo "kaksi rakastavaa vanhempaa", joten hänellä ei ole objektiivista perustetta enää kaivata toista biologista vanhempaa − biologisella vanhemmuudellahan ei ole merkitystä. Sikäli kuin lainsäädäntö on normalisoinut tilanteen, jonka lapsi itse kokee epänormaaliksi, silloin lapsen ahdistukselta on viety objektiivinen perusta: ongelma ei olekaan kotitilanteessa, vaan lapsessa itsessään.

Lapsilla tulisi olla oikeus ilmaista biologisen isän tai äidin kaipuutaan ja omaa ahdistustaan siitä, etteivät he ole saaneet riittäviä valmiuksia rakentaakseen omaa sukupuolista ja seksuaalista identiteettiään ja oppia sosiaalisia taitoja, joita he tarvitsevat luodakseen suhteen vastakkaiseen sukupuoleen.

Jos suljemme näiden lasten suut ja ehdollistamme heidät pitämään kärsimystään oikeana ja hyvänä, he saattavat torjua kärsimyksensä piilotajuntaansa ja muuttaa sen sisäiseksi ahdistukseksi, joka varjostaa koko heidän elämäänsä. Kun tieto tämän ahdistuksen alkuperästä torjutaan pois tietoisuudesta, sitä on myöhemmin vaikea tunnistaa ja käsitellä.

Geneettisiä orpoja alistetaan näin helposti uudenlaiselle tabulle, toteaa Jennifer Johnson (2015): "Heitä ei rohkaista puhumaan siitä, miten he kokevat, että yksi tai molemmat heidän biologisista vanhemmistaan on harkitusti amputoitu heidän elämästään." Sikäli kuin uusi äitiyslaki tekee normaaliksi erottaa lapsia biologisista vanhemmistaan, näitä lapsia ei rohkaista puhumaan tämän tilanteen heissä aiheuttamasta kivusta. Tutkimusten valossa on kuitenkin luultavaa, että he kaipaavat puuttuvaa isää ja tietoa omasta alkuperästään ja että isän puute aiheuttaa heissä ahdistusta ja stressiä. Verratessaan omaa tilannettaan niihin lapsiin, joilla on kotona molemmat biologiset vanhemmat, he voivat kokea epäoikeudenmukaiseksi, että heidät on harkitusti erotettu toisesta biologisesta vanhemmastaan. He eivät pysty lieventämään ahdistustaan, sikäli kuin he joutuvat elämään sosiaalisessa ympäristössä, joka ei anna heille mahdollisuutta puhua siitä erityislaatuisesta kivusta, jota nämä tilanteet aiheuttavat.

Kahden äidin kodissa kasvanut 17-vuotias tyttö kirjoitti lehden kysymyspalstalle: "Olen lesboparin 17-vuotias tytär. − − En tunne isääni, hänen sukuaan, taustaansa tai mitään. Voin muistaa vain yhden kerran, jolloin kysymys isästäni nousi esille keskustelussa. Olin silloin 8-vuotias ja väitin, etten halua oppia tuntemaan häntä. Pelkäsin vanhempieni kokevan, että olen kiittämätön kaikesta siitä vaivannäöstä, jota he ovat nähneet takiani tai että he saisivat väärän käsityksen, että koen heidän huijanneen minua. Niinpä isästäni ei ole koskaan keskusteltu. − − Tämä synnyttää minussa vainoharhaisia ajatuksia sen suhteen, miksi tämä on niin suuri salaisuus. − − Ehkä perheeni ajattelee kuten minä, että tämä

hiljaisuus on vallinnut jo niin kauan, että on helpompaa välttää puhumasta aiheesta." (Marquardt ym. 2010: 25.)

Tabu on aihe, sana tai toiminta, jota vältellään, koska se koetaan loukkaavaksi tai hämmentäväksi. Uuden äitiyslain seurauksena vahvistuu tabu, joka edellyttää, etteivät lapset loukkaa uuden moraalin mukaan eläviä vanhempiaan.

Aikuisten valintoja puolustellaan vetoamalla populaareihin kulttuuriuskomuksiin kuten "Lapset sopeutuvat". Tähän liittyy lausumaton oletus: "Sinun vanhempasi ovat hauraita, joten sinun velvollisuutenasi on vaieta heidän seksuaalisista valinnoistaan." Näissä tilanteissa kasvavan lapsen odotetaan vastuullisesti hoitavan vanhempiensa tunteita, sen sijaan että hänelle annettaisiin vapaus ilmaista omia tunteitaan. Jos hän vastustaa uuden seksuaalimoraalin mukaan elävien vanhempiensa seksuaalisia valintoja, hän syyllistyy tabun rikkomiseen.

Ulkopuolisen luovuttajan avulla keinohedelmöityksen avulla syntynyt ja kahden äidin kodissa kasvanut Millie Fontana kritisoi sitä, että hänen vanhempansa eivät olleet etukäteen suunnitelleet sitä, mitä he vastaisivat hänen kysymyksiinsä puuttuvasta isästä. Heidän valmistautumattomuutensa selittyy osin sillä, että vallitsevan sukupuolineutraalin ideologian mukaan biologinen isättömyys tai äidittömyys ei ole lapselle ongelma. Uusi äitiyslaki lähettää tässäkin suhteessa potentiaalisille vanhemmille virheellisen viestin: se ei auta heitä tiedostamaan lapsen perustarvetta tuntea isänsä ja äitinsä ja kasvaa heidän hoidossaan. Lapsen odotetaan sopeutuvan tilanteeseen ilman kysymyksiä ja ilman kaipausta, vaikka kyseessä on yksi lapsen identiteettiä ja koko olemassaoloa kaikkein keskeisimmin koskettavista asioista.

Lapsilla pitäisi olla oikeus ilmaista oma isän tai äidinkaipuunsa sekä oma ahdistuksensa siitä, etteivät he ole saaneet riittäviä valmiuksia oman sukupuolisen identiteettinsä rakentamiseen ja sellaisten sosiaalisten taitojen oppimiseen, jotka mahdollistavat romanttisten suhteiden luomisen vastakkaisen sukupuolen kanssa. Jos suljemme tällaisten lasten suut ja pakotamme heidät pitämään omaa kärsimystään asiaankuuluvana ja hyvänä asiana, heidän kokemansa kärsimys helposti painuu piilotajuntaan ja muuttuu koko heidän elämäänsä varjostavaksi ahdistukseksi, jonka syytä heidän ei enää myöhemmin ole helppo tunnistaa.

[18] Normalisoimalla lapsen kannalta epänormaali tilanne luodaan reunaehdot, joiden sisällä isättömän tai äidittömän lapsen todellisista ongelmista keskusteleminen ja niiden hoitaminen vaikeutuvat. Fontana kertoo nostaneensa tämän ongelman esille keskustellessaan äitinsä ja tämän kumppanin kanssa: "Miten psykologit olisivat hoitaneet minua ja ongelmieni taustalla vaikuttavaa isättömyyden ongelmaa, jos isättömyyden tiedostaminen tulkittaisiin jonkinlaiseksi syrjinnän muodoksi? Miten yksikään lääkäri olisi oikeuteen joutumisen pelossa hoitanut minua sellaisessa tilanteessa?"

Sikäli kuin tästä ilmapiiristä on seurauksena se, ettei lapsi saa enää ääneen ilmaista ja prosessoida omaa isän- tai äidinkaipuutaan, hänen mahdollisuutensa psyykkisesti käsitellä ahdistustaan heikkenevät. Näin tämän torjutun isän- tai äidinkaipuun haittavaikutukset tulevat syvemmiksi ja pitkäaikaisemmiksi. Jos lapsi kääntyy sosiaaliviranomaisen puoleen ongelmansa kanssa, hän saa pelätä sosiaaliviranomaisen vain ohjaavan häntä sopeutumaan tilanteeseen: viranomaiset uskovat enemmän uuden

lainsäädännön logiikkaan ja yhteiskuntatieteen muotioppeihin kuin lapsen ilmaisemaan ahdistukseen. Uuden ajattelun mukaan ongelma ei ole perheessä vaan lapsessa.

Uusi äitiyslaki poistaa luonnollisen vanhemmuuden erityisaseman lainsäädännöstä. Näin se samalla poistaa geneettisiltä orvoilta oikeutuksen isän- tai äidinkaipuulleen. He eivät voi enää yhtä uskottavasti väittää, että he kaipaavat poissaolevaa isää tai äitiä, jos näiden paikan on ottanut toinen juridinen vanhempi, jonka oletetaan täyttävän tämän puuttuvan biologisen vanhemman paikan. Isän- tai äidinkaipuun ilmaus voidaan tulkita loukkaukseksi tätä uutta juridista vanhempaa vastaan, ikään kuin hän olisi epäonnistunut tehtävässään. Ongelma ei siis ole perheessä vaan lapsessa.

19 Äitiyslakia koskevassa kansalaisaloitteessa kiinnitetään paljon huomiota joihinkin mikrotason käytännön ongelmiin kuten adoptioprosessin aiheuttamaan vaivannäköön. Lain paljon mittavammat kulttuuriset ja kasvatukselliset vaikutukset on keskustelussa jätetty huomion ulkopuolelle. Kun luonnollisen äitiyskäsitteen lähettämä viesti äidin ja isän välttämättömyydestä katoaa, sen yhtenä yhteiskunnallisena seurauksena voi olla vähentää vanhempien sitoutumista lastensa hoitamiseen.

Eduskunnan säätämät lait eivät tietenkään voi muuttaa äitiyden luonnollista tosiasiaa. Ne voivat korkeintaan hämärtää ihmisten tietoisuuden siitä. Äitiyslaki joko auttaa ihmistä saamaan selkeän käsityksen äitiyden luonnollisesta merkityksestä tai se luo yhteiskuntaan sekaannusta äitiyden merkityksestä. Valtion lait ja toimintatavat muovaavat omalta osaltaan yleistä kulttuuria.

Kun lapselle päiväkodista asti opetetaan, että kahden äidin tai kahden isän muodostama perhe on yhtä hyvä kuin isän ja äidin muodostama perhe, niin vartuttuaan aikuiseksi ja solmittuaan avioliiton tämän nuoren aikuisen käsitys isän tai äidin merkityksestä lapselleen on heikentynyt. Aviollisten vaikeuksien ja paineiden kasaantuessa tällainen isä tai äiti voi perustella itselleen avioeroa sillä, että hän on korvattavissa: joku toinen voi ottaa hänen paikkansa eikä hänen merkityksensä lapselle ole elintärkeä.

Kun äitiyslaki viestii miehelle, että hänen panoksensa lapsen kasvattamiseen ei ole välttämätön, hänellä on vähemmän motiivia kantaa vastuuta perheestään vastoinkäymisten ja perhe-elämän paineiden kasvaessa. Tämä johtaa lapsensa hylkäävien isien määrän nousuun erityisesti länsimaisessa ylellisyyskulttuurissa, joka on suuntautunut nautinnon tavoitteluun ja henkilökohtaiseen onnen etsimiseen. Lain opetusvaikutuksen seurauksena voimme odottaa useampien lasten jäävän vaille vakaan perhe-elämän suojaa.

Uusi äitiyslaki antaa epärealistisen ja utopistisen kuvan olettaessaan ihmisen selviävän vaikeasta kasvatustehtävästä ilman luonnollisten rakenteiden tukea, ilman vastakkaisen sukupuolen täydentävää ja korjaavaa panosta. Se on myös ristiriitainen sikäli, että sukupuolelle annetaan keskeinen merkitys aikuisten parisuhteissa, mutta sen ajatellaan olevan merkityksetön lapsen kannalta.

Todellisuudessa mikään ei pysty korvaamaan biologisen isän ja äidin rakkautta lapseen. Tällä rakkaudella on erityismerkitys lapselle, ja sen menettäminen koetaan hylkäämisenä.

Uusi äitiyslaki heikentää tietoa sukupuolten perustavasta erilaisuudesta ja toisiaan täydentävyydestä. Sylviane Agacinski (2001: xviii−xx) kiinnittää huomiota siihen, että naisella ja miehellä on perustavasti epäsymmetrinen suhde ”hedelmällisyyden

järjestyksessä” eli suhteessa lapsen saamiseen. Tässä mielessä maskuliinisuus ja feminiinisyys ovat yhteismitattomia: sukupuolierossa on kyse toisiinsa palautumattomasta olemassaolon järjestystä koskevasta kaksinaisuudesta, jota ei ole mahdollista poistaa tai yhdistää.

20 Miten sitten uusi äitiyslaki heikentää lapsen mahdollisuuksia syntyä ja kasvaa biologisen isänsä ja äitinsä hoidossa? Tämä tapahtuu ensisijaisesti lainsäädännön sosialisaatiovaikutusten pohjalta. Lyhyesti sanottuna (Girgis et al 2012: 54):

1. Lainsäädäntö muokkaa uskomuksia.
2. Uskomukset muokkaavat käyttäytymistä.
3. Uskomukset ja käyttäytyminen vaikuttavat ihmisten kiinnostuksen kohteisiin ja hyvinvointiin.

Kukaan ei ajattele ja toimi tyhjiössä. Käsityksiimme vaikuttavat yhteiskunnan perustavat käyttäytymissäännöt, joille lainsäädäntö asettaa reunaehtoja. Pohtiessaan omaa tulevaa äitiyttään nuoren asennoitumiseen ja sitoumuksiin vaikuttaa se, miten yhteiskunnassa äitiys ymmärretään. Biologiasta erotettu äitiyden määritelmä murtaa isän, äidin ja lapsen kolmoissidoksen ja määrittelee äitiyden sosiaalisesti ja juridisesti.

Uusi äitiyslaki vaikuttaa sosialisaation kautta isien ja äitien sitoutumiseen lastensa kasvattamiseen. Voimme esittää joitakin näkökohtia siitä, miten tämä tapahtuu.

(a) Uuden äitiyslain hyväksyminen sisältää julkisen kannanoton, jonka mukaan lapsi ei tarvitse biologisen isän ja äidin toisiaan täydentävää vaikutusta. Se poistaa lainsäädännöstä ja heikentää kulttuurissa ajatusta, että lapselle ja yhteiskunnalle on keskimäärin parasta, että lapsi kasvaa biologisen isänsä ja äitinsä muodostaman avioliiton sisällä. Tämän seurauksena harvemmat lapset todennäköisesti kasvavat isänsä kanssa, koska heidän isänsä eivät enää pidä tärkeänä omistautua lastensa hoitamiseen.

(b) Uuden äitiyslain hyväksyminen merkitsee sitä, että heteroseksuaalisten nuorten julkinen sosiaalistaminen isyyden korvaamattomuuteen joko lakkaa tai sitä joudutaan olennaisesti heikentämään. Lastenkirjoissa ja -viihteessä, kirkon opetuksessa, koulujen opetussuunnitelmissa ja populaarikulttuurissa joudutaan välttämään antamasta mahdollisesti lainvastaista vaikutelmaa, jonka mukaan lapsi tarvitsee biologista isää ja äitiä.

(c) Uuden äitiyslain hyväksyminen vahvistaa käsitystä, että sukupuolten toisiaan täydentävyys ei ole tärkeää kasvatuksessa. Tämä heikentää erityisesti isän kokemusta siitä, että hänellä on erityinen panoksensa annettavana lastensa kasvatukseen. Uusi äitiyslaki heikentää isän ja äidin sitoutumista lapseen, koska sen perusidea on vanhemmuuden riippumattomuus biologiasta: biologista isää tai äitiä ei välttämättä tarvita, sukupuolten toisiaan täydentävyydellä ei ole merkitystä, nainen ja mies, äiti ja isä, eivät tarvitse toistensa tasapainottavaa vaikutusta lapsia kasvattaessaan, biologinen isä tai äiti voidaan suunnitelmallisesti ja lähtökohtaisesti korvata sosiaalisella vanhemmalla ilman, että lapsi kärsii vahinkoa. Kasvatuksen välityksellä uuden sukupolven uskomukseksi siirrettynä tämä viesti heikentää perhe-elämän perustaa, koska se irrottaa toisistaan seksuaalielämän ja vastuun lapsista.

Uuden äitiyslain sisältämä äitiyden määritelmä siirtyy ennen pitkää osaksi kulttuurista tietoisuutta. Uuden äitiyslain antaman yhteiskunnallisen viestin voimme olettaa heikentävän esimerkiksi erovanhempien pyrkimystä säilyttää lapsensa yhteyttä toiseen biologiseen vanhempaansa. Uusi äitiyskäsitys tekee isille sosiaalisesti hyväksyttävämmäksi hylätä puolisonsa ja lapsensa. Isä, joka kokee perhe-elämän rajoittavana ja etsii uusia kokemuksia voi tässä kulttuurisessa ilmapiirissä helpommin perustella sen, että hän on moraalisesti oikeutettu jättämään perheensä.

Useat parit solmivat avioliiton viimeistään siinä vaiheessa, kun perheeseen aletaan odottaa lasta. Mutta kun uuden äitiyslain sisältämän viestin mukaan lapsi ei välttämättä tarvitse biologista isää ja äitiä, vähenee myös motivaatio sitoutua pysyvään parisuhteeseen lasten syntymän myötä eli yleensä solmia avioliitto. Tämän seurauksena useammat lapset tulevat kasvamaan avioliiton perhe-elämää vakauttavan vaikutuksen ulkopuolella. Tutkimusten mukaan avoperheet hajoavat useammin kuin avioperheet ja erot ovat lapselle usein traumaattisia kokemuksia.

Koska lapsen oikeutta kasvaa biologisen isänsä ja äitinsä hoivissa ei enää voida sisällyttää uuteen äitiyden käsitteeseen, isän merkitystä lapsen terveelle kehitykselle ei voida enää lain hyväksymisen jälkeen nuorten sosialisaatiossa korostaa samalla tavalla kuin nykyisen äitiyskäsityksen vallitessa. Lapsen oikeuksiin ja hyvinvointiin vaikuttavien normien uudelleen määrittely lainsäädännössä heikentää näin mahdollisuutta nuorten sosialisaatiossa korostaa isän merkitystä lapsen terveelle kehitykselle.

Äitiyden merkityksen muuttaminen vaikuttaa kaikkiin äiteihin ja isiin ja sitä kautta se heikentää yhteiskuntamme kaikkein heikoimpien ja puolustuskyvyttömimpien jäsenten, eli lasten asemaa yhteiskunnallisessa arvomaailmassa. Lakiin kirjatut merkitykset muokkaavat yhteiskunnan arvomaailmaa ja sitä kautta uusi äitiyslaki vaikuttaa heikentävästi kaikkien lasten asemaan.

Sekä perinteinen luonnonoikeuden traditio, merkittävinä edustajinaan Aristoteles ja Tuomas Akvinolainen, että moderni evoluutiobiologia ovat yhtä mieltä siitä, että vanhempien luontainen kiintymys biologisiin jälkeläisiinsä muodostaa tärkeän motivoivan tekijän, joka tukee vanhempien kykyä ajatella asioita lasten kannalta. Moderni kulttuuri ja perhelainsäädäntö ovat menossa suuntaan, jossa ne vähättelevät tämän luontaisen motivaation merkitystä. Tämä ei ole omiaan parantamaan lasten asemaa perheissä ja yleensä yhteiskunnassa, koska lapset luonnostaan kokevat läheisyyttä biologisiin vanhempiinsa ja pitävät parhaimpana tilannetta, jossa he voivat olla läheisessä yhteydessä heihin.

21 Uuden äitiyslain sisältämä äitiyskäsitys rohkaisee hankkimaan lapsia ulkopuolisen luovuttajan apuun perustuvan lisääntymisteknologian avulla. Seurauksena on geneettisiä orpoja, jotka on erotettu joko biologisesta isästään tai äidistään. Samaa sukupuolta olevien parien ja hedelmättömien parien voidaan olettaa uuden äitiyslain luomassa kulttuurisessa ilmapiirissä turvautuvan yhä enemmän tällaisen lisääntymisteknologian käyttöön, koska sen ei enää katsota loukkaavan lapsen oikeuksia. Uuden ajattelun mukaanhan lapsi ei välttämättä tarvitse yhteyttä biologiseen isäänsä ja äitiinsä. Mutta uuden ajattelun vaikutus ei suinkaan rajoitu samaa sukupuolta oleviin pareihin. Yhä useampien yksinäisten naisten voidaan olettaa uuden ajattelun rohkaisemina hankkivan lapsia keinohedelmöityksen avulla. Uusi ajattelutapa lisää myös niiden hedelmättömien heteroseksuaalisten parien määrää, jotka hankkivat lapsia

ulkopuolisen luovuttajan avulla. Näin geneettisten orpojen määrän voidaan olettaa uuden lain vaikutuksesta kasvavan dramaattisesti. Mitä enemmän geneettisiä orpoja on maailmassa, sitä vaikeammaksi heidän tilanteensa tulee avioliiton solmimisen kannalta: he ovat epätietoisia siitä, ovatko he menemässä naimisiin läheisen sukulaisensa kanssa.

22 Uuden äitiyslain seurauksena valtion valta kasvaa. Perinteisesti valtion tehtävänä on ollut vain kirjata vanhemmuus, jolla on luonnollinen perusta biologiassa. Uuden äitiyslain mukaan äitiydestä tulee sosiaalisesti ja juridisesti konstruoitu suhde. Kun uusi äitiyslaki tekee äitiyden riippumattomaksi biologiasta, äitiyden ensisijainen perusta muuttuu radikaalisti: sopimuksenvarainen sosiaalis-juridinen äitiys tulee rinnasteiseksi luonnollisen eli biologisen äitiyden kanssa. Tällä on merkittävä vaikutus vanhemmuuteen liittyviin yhteiskunnallisiin normeihin, symboleihin ja arvoihin. (Somerville 2007: 179.)

Kun äitiyden käsitteen perustana ei ole biologinen ja luonnollinen äitiys, jonka laki tunnustaa, vaan sosiaalisesti ja juridisesti konstruoitu äitiys, oikeusteoriassa toteutetaan muutos, jolla on potentiaalisesti ongelmallisia seurauksia. Sen sijaan, että äitiyslain perustana olisi vanhempien ja lasten välillä vallitsevan biologisen sidoksen luonnollinen tosiasia, niin kuin on asian laita perinteisessä äitiyden käsitteessä, uusi äitiyslaki merkitsee sitä, että valtion täytyy käyttää lakia luodakseen vanhemman ja lapsen välille side aivan samalla tavalla kuin tapahtuu adoptiossa. Uudesta äitiyslaista seuraa, että kaikki vanhempien ja lasten väliset sidokset käsitetään samanlaisiksi juridisiksi konstruktioiksi: vanhemman ja lapsen luonnollisella siteellä ei enää ole ensisijaista merkitystä. Lakia ei enää käytetä tukemaan lapsen luonnollista, sisäsyntyistä ja perustavaa ihmisoikeutta tuntea vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan ja vastaavasti vanhempien oikeutta päättää lastensa kasvatuksesta, vaan noiden oikeuksien nähdään riippuvan yhteiskunnallisen lain kunkin hetkisestä tulkinnasta. Vaarana on se, että minkä laki luo, se voi myös ottaa pois. Lain luomat tai konstruoimat oikeudet ovat paljon hauraampia kuin luonnolliset oikeudet, jotka laki vain tunnustaa, koska luonnolliset oikeudet ovat olemassa yhteiskunnallisesta laista riippumatta. (Vrt. Somerville 2007: 190.)

Tämä merkitsee sitä, että vanhempien oikeudet lapsiinsa ja lapsen oikeudet vanhempiinsa on tehty riippuvaisiksi valtiosta, niin että lasten ja vanhempien oikeudet suhteessa toisiinsa ovat toissijaisia eivätkä ensisijaisia oikeuksia. ”Tämä puolestaan merkitsee sitä, että perimmäinen oikeus päättää esimerkiksi lasten koulutuksesta ja lääketieteellisestä hoidosta on valtiolla, kun se perinteisen lain mukaan on vanhemmilla. Tällä on merkitystä silloin, kun valtio ja vanhemmat ovat eri mieltä siitä, mikä on lapselle parhaaksi.” (Somerville 2007: 191.)

Perinteinen äitiyden määritelmän mukaan luonnollinen vanhemmuus edeltää juridista ja on sen perusta: valtio ei juridisesti konstruoi äitiyttä, valtio vain juridisesti tunnustaa äitiyden, joka on jo luonnollisella tasolla olemassa ennen valtiota.

Uusi juridisesti konstruoitu äitiyden määritelmä poistaa lapsen syntymäoikeuden tuntea biologiset vanhempansa ja elää heidän hoidossaan. Se pitää normaalitilana erottaa lapsen syntymästään saakka ainakin toisen biologisen vanhempansa tarjoamasta biologisesta ja psykologisesta samaistumiskohteesta sekä tämän tarjoamasta kulttuurisesta ja sosiaalisesta perinnöstä.

Biologisen vanhemmuuden syrjäyttäminen heikentää ydinperheen itsenäisyyttä ja riippumattomuutta valtiosta. Heteroseksuaalinen avioliitto on perustana perheille ja suvuille. Luonnollisen sukulaisuuden merkityksen väheneminen liittyy yleensä paikallisten instituutioiden ja muiden yksilön ja valtion suhdetta välittävien instituutioiden merkityksen vähenemiseen. Kun naisen ja miehen välisen avioliiton perustalle rakentuvaa sukuyhteisöllisyyttä heikennetään, sen paikan ottaa valtion kontrolli, rahan perustalle rakentuva kaupallinen vuorovaikutus ja rahalla ostettava lisääntymisteknologia. (Milbank 2012.)

Uusi laki vahingoittaa suoranaisesti lapsen oikeutta isään ja äitiin, koska se lukee vanhemmaksi sellaisen aikuisen, joka ei lapsen biologinen vanhempi − lapsen synnyttäneen äidin samaa sukupuolta olevan kumppanin. Eron sattuessa äidin kumppanilla on huoltajuutta koskevissa kiistoissa yhtäläinen oikeus kuin lapsen biologisella äidillä. Biologinen isä jää tässä tapauksessa täysin ulkopuoliseksi, ilman mitään velvollisuuksia tai oikeuksia huolehtia biologisista jälkeläisistään.

Syntymätodistusten pitäisi tehdä oikeutta biologisille tosiasioille: lapsella on aina välttämättä biologinen isä ja äiti. Syntymätodistukset ovat kaikkein keskeisin dokumentti lapsen identiteetin näkökulmasta, ja siksi lapsen identiteetin kannalta on olennaista säilyttää syntymätodistuksissa oikeat tiedot hänen biologisesta alkuperästään.

23 Perheessä yhdistyy luonto ja kulttuuri, koska luonnollinen syntymä on seurausta persoonien välisestä (ja siten kulttuurisesta) rakkauden yhteydestä. Miehen ja naisen välisestä rakkaudesta syntyneen yksilön biologiset juuret liittyvät persoonallisiin suhteisiin ja persoonien välisiin kertomuksiin. Sukupolvien yli ulottuvat sukujen ketjut tarjoavat psykologisen, sosiologisen, moraalisen ja kulttuurisen paikan ja tukijärjestelmän avioliitosta syntyville lapsille ja avioliiton solmiville aikuisille. Tämä luo yhden perustan välittäville instituutioille (yhdistyksille, kansalaisjärjestöille jne.), jotka suojaavat yksilöä edustamalla kansalaisten etuja ja vähentämällä valtiovallan mahdollisuuksia suoraan kontrolloida yksilöä.

Tällaista luonnon ja kulttuurin, luonnollisen syntymän ja persoonallisen rakkauden kertomusten yhdistymistä Nottinghamin yliopiston professori John Milbank (2012) kutsuu ”heteroseksuaaliseksi kieliopiksi”. Tällä hän tarkoittaa sitä, että kun lapsi syntyy vanhempiensa rakkauden yhteydestä, kulttuurin on helpompi mieltää luonto osaksi rakkauden kertomusta. Jos sen sijaan lapsia tuotetaan kohdunvuokrauksen, spermapankkien ja laboratorioiden kaupallisena tuotteena, rakkauden paikan ihmisen alkuperässä ottaa ennen pitkää raha. Tietoisuus näiden kylmien ja persoonattomien tekijöiden vaikutuksesta on usein vaikea näin tuotetuille lapsille. Niinpä heteroseksuaalisen kieliopin kadottaminen merkitsee Milbankin mukaan kaikkein syvimmän ihmisyytemme tajun heikentämistä. Samalla se sisältää vaaran, että yhä enemmän valtaa annetaan markkinoille ja poliittisille valtapyyteille.

Tästä syystä kohdunvuokrauksen ja spermapankkien käytännöt (erotuksena siitä, että keinotekoista hedelmöityshoitoa tarjotaan tavalla, joka ei erota lasta biologisesta isästään ja äidistään) ovat omalta osaltaan vieraannuttamassa ihmistä oman alkuperänsä persoonallisesta luonteesta. Koska niissä erotetaan biologinen ja kulttuurinen, luonnollinen ja persoonallinen, ne johtavat ihmisyyden kannalta umpikujaan. Yhä useampi tällä tavalla keinotekoisesti tuotettu lapsi vaatii oikeutetusti tietoa siitä, ketkä hänen luonnolliset

vanhempansa ovat, koska hän kokee syvästi olevansa biologinen olento. Toisaalta tämä lapsilta nouseva oikeutettu vaatimus on taas vaikea spermanluovuttajien ja kohdunvuokraajien kannalta, koska he ovat suostuneet tehtäväänsä sillä ehdolla, etteivät he joudu henkilökohtaisesti kantamaan näistä lapsista vastuuta. Näistä syistä johtuvaa lasten psykologista hämmennystä, perheiden jakautumista ja sosiaalisia ristiriitoja on vaikea välttää. Yhteiskunta on näiltä osin unissakävelijän tavoin päätynyt laillistamaan käytänteitä, joiden seuraamuksia ei ole koskaan perusteellisesti pohdittu. (Milbank 2012.)

Nämä käytännöt ovat omiaan viemään yhteiskuntaa persoonattomaan suuntaan ja lisäämään valtion valtaa. Kun vanhemmuus lainsäädännössä määritellään biologiasta riippumattomalla tavalla, biologisten vanhempien asema heikkenee myös suhteessa valtioon. Valtio voi nyt helpommin syrjäyttää biologisen vanhemman, jos katsoo lapsen edun sitä vaativan.